

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลตะวันออก ซึ่งมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของการอาชีวศึกษา
2. บทบาทหน้าที่ของกรมอาชีวศึกษา
3. การจัดการอาชีวศึกษาเอกชน และการพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษา
3. สภาพการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน
5. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียน
 - 5.1 ปัจจัยด้านนักเรียน
 - 5.2 ปัจจัยด้านผู้ปกครอง
 - 5.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความหมายของการอาชีวศึกษา

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา 22 สิงหาคม พ.ศ.2543

“การอาชีวศึกษา” หมายความว่า กระบวนการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ตามความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

“มาตรฐานอาชีวศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดในการจัดอาชีวศึกษา เพื่อใช้เป็น เกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและประกันคุณภาพการจัดอาชีวศึกษา

“มาตรฐานวิชาชีพ” หมายความว่า ข้อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลด้าน วิชาชีพ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพของ ผู้สำเร็จอาชีวศึกษา

“ครูวิชาชีพ” หมายความว่า ครูผู้สอนที่ได้รับคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพระดับอุดมศึกษา และผ่านการศึกษารหัสหรือฝึกอบรมครูวิชาชีพและมีใบประกอบวิชาชีพครู

“สถานศึกษาอาชีวศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชนที่ ดำเนินการจัดอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในระดับต่ำกว่าปริญญา

“สถาบันการอาชีวศึกษา” หมายความว่า สถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐหรือเอกชนที่เปิด สอนถึงระดับปริญญาหรือเทียบเท่า

“เครือข่ายสถาบันการอาชีวศึกษา” หมายความว่า การรวมกลุ่มสถานศึกษาและหน่วยงาน ที่จัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพทั้งภาครัฐ เอกชน และสถานประกอบการเพื่อสร้างความ เข้มแข็งและความมีเอกภาพในการบริหารการจัดการ การระดมทรัพยากร รวมทั้งการประสาน ความร่วมมือในการสร้างมาตรฐาน การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาชีพให้มีคุณภาพ

“เขตบริการอาชีวศึกษา” หมายความว่า เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อการจัดการให้บริการ การอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพแก่เยาวชนและประชาชน โดยคำนึงถึงโอกาสทางการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพที่มีคุณภาพ ให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

มาตรา 6 การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ต้องเป็นไปเพื่อผลิตและพัฒนากำลัง คนทางวิชาชีพระดับถึงฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่มีคุณภาพตาม หลักสูตรที่กำหนด เป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและความสามารถในการ แข่งขันของประเทศ

มาตรา 7 กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพมุ่งพัฒนาความรู้ทางทฤษฎี ควบคู่กับการปฏิบัติ ทั้งนี้ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทั้งส่วนที่เป็นศาสตร์สากล รวมทั้งการประสานประสานองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการ ประกอบอาชีพและสามารถประยุกต์ความรู้สากลได้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

มาตรา 8 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดโดยยึดหลักดังนี้

1. เป็นการให้การศึกษาวินิจฉัยสำหรับประชาชนวัยเรียน และประชาชนทั่วไปตาม ความถนัดความสนใจอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญา
2. ให้ชุมชน สังคม สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการผลิตและ พัฒนากำลังคน การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ และการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ
3. ให้มีการระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาและ ฝึกอบรมวิชาชีพ โดยคำนึงถึงการประสานประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

มาตรา 9 การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรระดับปริญญาหรือเทียบเท่า และหลักสูตรพิเศษโดยยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษา
2. ให้มีการบริหารในเครือข่ายของสถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐ และเครือข่ายความร่วมมือกับสถานศึกษาของเอกชนและสถานประกอบการในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ให้การอาชีวศึกษาเป็นระบบเปิด มีความยืดหยุ่นหลากหลาย มีระบบเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษา และระบบการเทียบประสบการณ์ของบุคคลเพื่อเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสัดส่วนสนับสนุนความก้าวหน้า ทั้งด้านคุณภาพและอาชีพ
4. มีระบบจูงใจให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ

5. มีการพัฒนาครู คณาจารย์ด้านอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะให้เพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานประกอบการ เพื่อก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

มาตรา 10 สิทธิและหน้าที่ในการจัดการอาชีวศึกษา มีดังนี้

1. การจัดการอาชีวศึกษา ต้องจัดสรรโอกาสให้บุคคลที่มีความสนใจและความสามารถได้รับการศึกษาทางด้านวิชาชีพอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การจัดสรรโอกาสด้านอาชีวศึกษาต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น
2. รัฐต้องส่งเสริมบุคคลที่จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้ศึกษาต่อ ให้ได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพอย่างน้อยหนึ่งปี ก่อนเข้าสู่การทำงาน
3. องค์กรวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน มีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ

มาตรา 11 แนวการจัดการอาชีวศึกษา มีดังนี้

1. เป็นการจัดการศึกษาที่ยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสายวิชาชีพสามารถศึกษาต่อระดับสูง ได้เต็มศักยภาพและความสนใจ และเปิดโอกาสให้บุคคลในวัยทำงานสามารถกลับเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาและฝึกอบรมวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง
2. การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการจัดสัดส่วนระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ หลากหลายตามลักษณะสาขาวิชาชีพ ระดับการศึกษา และความถนัดของผู้เรียน

3. เนื้อหาสาระของการอาชีวศึกษาเป็นไปเพื่อก้าวหน้าต่อวิทยาการสมัยใหม่ในการเพิ่ม ผลผลิต การรักษาสภาพแวดล้อม การสืบสาน และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย

4. การอาชีวศึกษาต้องมีการหล่อหลอมในบุคคลตั้งแต่วัยเยาว์เพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการทำงาน การสำรวจความสนใจและความถนัดของตนเอง การรับการศึกษาวิชาชีพเบื้องต้น การศึกษาวิชาชีพเฉพาะสาขา การดำเนินการดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา ระดับปริญญา โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและมีระบบการแนะแนวให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5. มีการวัดและประเมินผลที่เน้นสมรรถนะความสามารถในการประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ในการทำงาน

6. มีการวิจัยและพัฒนาทางอาชีวศึกษา เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีการสร้างงานและอาชีพ

7. เน้นความเชื่อมต่อระหว่างชีวิตการเรียนกับชีวิตการทำงาน โดยกลไกของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

มาตรา 15 ให้คณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ ดังนี้

1. พิจารณาเสนอนโยบายและแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพ
2. กำหนดกรอบหลักสูตร มาตรฐานการอาชีวศึกษา มาตรฐานวิชาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพ
3. เสนอการจัดสรรงบประมาณ และแนวนโยบายในการระดมทุน
4. เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
5. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล วิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ
6. กำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบ วิธีการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
7. กำหนดเขตบริการการอาชีวศึกษา และให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายสถาบันการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา
8. กำหนดระเบียบว่าด้วยการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษา
9. ให้ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี
10. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
11. ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้และปฏิบัติงานอื่นเกี่ยวข้องตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

1. กำหนดเกณฑ์ ทดสอบ ออกใบรับรองมาตรฐานครูวิชาชีพ และครูฝึกในสถานประกอบการ
2. ให้การฝึกอบรมครูวิชาชีพและครูฝึกในสถานประกอบการตามมาตรฐานที่กำหนด
3. ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เทคโนโลยีใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาชีพ และจัดฝึกอบรมครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 43 การบริหารและการจัดการการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาพสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

การอาชีวศึกษา (vocation education) การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของครูช่างนั้น จะต้องสอดคล้องกับทฤษฎีอาชีวศึกษา ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลได้ การพิจารณาด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอาชีพ จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา และการพิจารณาการศึกษา เพราะการอาชีวศึกษาเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ ทำให้ประชาชนมีงานทำมุ่งมั่นในการศึกษาอบรมกำลังคนในระดับต่าง ๆ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ตามหลักทฤษฎีอาชีวศึกษา ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับอาชีวศึกษาได้อย่าง

ชัดเจน และไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยได้รวบรวมงานเขียนของ ไพโรจน์ ตรีธรรนากุล (2542, หน้า 8 – 9) “วิธีสอน ทักษะปฏิบัติ” จำแนกได้ดังนี้

1. การอาชีวศึกษาจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมือนกับการทำงานจริง ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์เมื่อออกไปทำงานจริง ๆ
2. การฝึกจะได้ผลต้องทำการจัดสภาพเครื่องจักร เครื่องกล ให้เหมือนกับโรงงานจริง
3. การอาชีวศึกษาจะบรรลุผล จะต้องฝึกบุคคลากรให้มีอุปนิสัยในด้านความคิด และการทำงานให้ตรงกับความจริง
4. การอาชีวศึกษาจะบรรลุผลได้ต่อเมื่อบุคคลนั้นสนใจงาน มีทักษะการปฏิบัติงานและความสามารถทางสติปัญญาอย่างสูงสุดที่บุคคลนั้นจะมีได้
5. การฝึกทางอาชีวศึกษาไม่ว่าสาขาใด ควรจะฝึกให้เฉพาะบุคคลที่ต้องการและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง
6. การฝึกให้ได้ผลก็ต่อเมื่อได้จัดสภาพการณ์ ประสบการณ์ และทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง จึงจะได้ทักษะนั้นอย่างสมบูรณ์
7. การจัดอาชีวศึกษาจะได้ผลดีนั้นผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทั้งทักษะและประสบการณ์ในวิชานั้นอย่างเชี่ยวชาญ
8. งานแต่ละอาชีพนั้นต้องมีมาตรฐาน และเกณฑ์การตรวจวัดได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความสามารถของตนเองได้
9. การจัดอาชีวศึกษา ควรคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงานเป็นสำคัญ
10. การฝึกให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงการฝึกในสภาพที่เป็นจริง
11. การวางหลักสูตรการสอนวิชาชีพใด ๆ ควรเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในวิชาชีพนั้นเข้ามา
ร่วมด้วย
12. อาชีพแต่ละสาขาวิชา ควรต้องมีการฝึกในลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะไม่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพอื่น ๆ เช่น วิชาชีพครู จะต้องทำการเน้นวิธีการสอนต่างเป็นสำคัญ
13. การอาชีวศึกษาจะต้องให้ประโยชน์ต่อสังคมได้ต่อเมื่อจัดให้สอดคล้องกับกลุ่มที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ โดยตรง
14. วิธีการฝึกให้ตรงตามที่สังคมต้องการจะต้องมีการปรับปรุงวิธีการอยู่เสมอ
15. การบริหารให้ตรงตามที่สังคมต้องการจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคมและให้ทันต่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน
16. ในขณะที่ต้องการลดต้นทุนการผลิตแล้วก็ไม่ควรลดจำนวนการฝึกฝนให้น้อยลงจะขาดมาตรฐานและคุณภาพ แต่ควรล้มเลิกการฝึกไปเลย

เมธี ปิณฑนานนท์ (2533, หน้า 47–48) ให้ความหมายว่า การอาชีวศึกษา (vocation education) คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือ ระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญาตรี สำหรับอาชีพหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การอาชีวศึกษาที่จัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะต้องจัดให้มีการศึกษาวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์ และฝึกภาคปฏิบัติเพื่อฝึกฝน และพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ซึ่งจัดเตรียมให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์พร้อมที่จะเข้าสู่อุปการประกอบอาชีพที่ได้เลือกสรรได้เฉพาะตนหรือเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถให้กับพนักงานที่มีงานทำอยู่แล้ว

จะเห็นได้ว่าการอาชีวศึกษา เป็นการฝึกฝนและศึกษาเพื่ออาชีพนั่นคือ จัดให้มีสมรรถนะในการเข้าสู่อาชีพ ก้าวหน้าในอาชีพและปฏิบัติงานให้ทันต่อกาลสมัยและสภาพที่เป็นจริง การอาชีวศึกษาจึงเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ ประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง เป็นการให้อาชีพทุกรูปแบบแก่ประชาชน ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนให้มีอาชีพออกไปทำมาหากินเป็นกำลังแรงงาน ซึ่งก่อคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติตามสภาวะที่เศรษฐกิจหรือสังคมต้องการ

บทบาทหน้าที่ของกรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดและส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพในระดับประกาศนียบัตร และหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ
2. ปฏิบัติราชการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย โดยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว กรมอาชีวศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับช่างกึ่งฝีมือ ช่างฝีมือ และช่างเทคนิค ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงานรวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระ โดยการจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชา คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรมศาสตร์ และศิลปหัตถกรรม ในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

2.1 จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน กรมอาชีวศึกษาดำเนินการจัดหลักสูตรระดับต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ ปวช.ปกติ และ ปวช.ระบบทวิภาคี รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าเข้าศึกษาต่อ 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

2.1.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับผู้สำเร็จการศึกษา ระดับ ปวช. และในปีการศึกษา 2536 ได้เริ่มรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในบาง สาขาวิชาด้วย โดยเข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตาม สาขาวิชาที่เลือกเรียน

2.1.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคตาม สาขาวิชาที่เรียน

2.1.4 หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) รับผู้สำเร็จการศึกษา ระดับ ปวส. เข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง ซึ่งมีศักดิ์ และสิทธิ์เทียบเท่าปริญญาตรี ตามสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน

2.2 การจัดการเรียนการสอนหลักสูตร ปวช. พิเศษ (อศ.กช.) รับผู้สำเร็จการศึกษา ภาคบังคับ (ประถมศึกษา) ซึ่งเป็นผู้เคยตรกรที่มีประสบการณ์ในงานเกษตร 2-3 ปี อายุระหว่าง 15-25 ปี เข้ารับการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรกรรม อาจกลับไปปฏิบัติงานในฟาร์มในไร่นาของ ตนเองและกลับมาศึกษาต่อให้ครบจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร ในขณะที่เวลานักศึกษาวิชา สามัญหลักสูตรเร่งรัด ได้รับวุฒิ ม.6 หรือเทียบเท่า จบการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร วิชาชีพพิเศษ ปัจจุบันดำเนินการสอนในสาขาวิชาเกษตรกรรม

2.3 จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งมีการจัดทั้งในและ นอกสถานศึกษา เพื่อบริการวิชาชีพแก่ชุมชน แบ่งออกเป็นหลักสูตรประเภทต่าง ๆ คือ

2.3.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาวิชาชีพ 1 ปี หรือ 1,350 ชั่วโมง หรือสำเร็จการศึกษาจะได้รับ ประกาศนียบัตรช่างฝีมือตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

2.3.2 หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น รับสมัครประชาชนทั่วไปหรือผู้สนใจที่สำเร็จ การศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างต่ำ เข้าศึกษาวิชาชีพระยะสั้นซึ่งมีระยะเวลาแตกต่างกัน หรือเรียกว่า หลักสูตรหลากหลายตามเนื้อหาวิชา เช่นหลักสูตร 45, 75, 100, 120 และ 225 ชั่วโมง ในสาขาวิชา ต่าง ๆ เมื่อผ่านการเรียนแล้วจะได้รับใบสำคัญรับรองความรู้ และสามารถนำความรู้ไปประกอบ อาชีพได้

2.3.3 หลักสูตรเสริมวิชาชีพชั้นมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรวิชาชีพที่จัดการเรียน การสอนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญ ศึกษาและโรงเรียนเอกชน

2.3.4 หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพในงานบริการด้านเกษตรกรรม โดยจัดฝึกอบรม วิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นแก่เกษตรกรในพื้นที่ และเกษตรกรเคลื่อนที่ โดยออกไปให้บริการ ความรู้แก่เกษตรกรในชนบท

นโยบายของกรมอาชีวศึกษา

รัฐบาลจะดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ตามแนวทาง 4 ประการ คือ ปฏิรูปโรงเรียนและ สถานศึกษา ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และปฏิรูประบบการบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของคนไทยให้สูงขึ้นเป็น สากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ได้มาตรฐานที่จะ ต่อ ยอดการศึกษาไปถึงขั้นอุดมศึกษา เพื่อที่จะได้จบจากมหาวิทยาลัยได้อย่างมีคุณภาพ ทันกับ การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ส่วนมาตรฐานของการศึกษาขั้น ปวช. ก็จำเป็นต้องได้ มาตรฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) โดยมุ่งให้การศึกษาไทยเป็นเลิศในปี พ.ศ. 2550 ให้เยาวชนทุกคนได้รับการศึกษาในระบบ โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 12 ปี และประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงขั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย หรือ อาชีวศึกษาตอนต้น โดยจะดำเนินการดังต่อไปนี้ (สุวิช รังสิตพล, 2538)

1. ให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 12 ปี สำหรับเด็กยากจนที่ ผู้ปกครองรายได้น้อยกว่า 50,000 บาทต่อคนต่อปี และคนพิการทุกคน ให้ได้รับการศึกษาแบบ ให้เปล่า 12 ปี เช่นเดียวกันในทุกระดับการศึกษา โดยให้อาหาร 3 มื้อ เสื้อผ้าอุปกรณ์การเรียน ให้ที่อยู่ หอพัก ถ้าจำเป็น โครงการการศึกษาให้เปล่านี้จะเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 เป็นต้นไป
2. รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายให้เด็กด้อยโอกาสกลุ่มอายุ 3-5 ปี จำนวนประมาณ 1,200,000 คน ได้เข้าเรียนชั้นอนุบาลหรือก่อนประถมศึกษาอย่างครบถ้วน ให้เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา กลุ่มอายุ 6-11 ปี เนื่องจากยากจนและไร้ที่อยู่อาศัย จำนวนประมาณ 400,000 คนได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึงตามโครงการการศึกษาให้เปล่า 12 ปี และเริ่มต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 เช่นเดียวกัน
3. ขยายการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพในระบบและนอกระบบ (กศน.) เพื่อแก้ไข ปัญหาของเยาวชนวัย 15-17 ปี จำนวน 2,500,000 คน ที่ตกค้างและเร่ร่อนอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งไม่มี โอกาสศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย หรืออาชีวศึกษาตอนต้น เนื่องจากความยากจน ให้นำ เยาวชนเหล่านี้เข้ามาศึกษาต่อในระบบโรงเรียน โดยให้โรงเรียนกรมสามัญศึกษาและวิทยาลัยสาย อาชีวศึกษา ดำเนินโครงการรับเยาวชนเหล่านี้เข้าศึกษาต่อ ตามแผนนโยบายการศึกษาให้ตาม เป้าหมาย 12 ปี และเริ่มต้นโครงการตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ให้เป็นแรงงานที่มีฝีมือ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป

4. ปฏิรูปการอาชีวศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น โดยให้สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเน้นการสร้างนิสัยความรับผิดชอบให้สูงขึ้น

5. นำแนวทางตามโครงการพระราชดำริมาปฏิบัติในการบริหารกิจการของโรงเรียนและสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษา โดยเป็นกรรมการโรงเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การก่อสร้างและพัฒนาโรงเรียน การตัดเย็บเครื่องแบบนักเรียน การจัดหาอาหารให้นักเรียน เป็นต้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักการปฏิบัติและช่วยตัวเอง ทั้งยังเป็นการใช้งบประมาณการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ปฏิรูปหลักสูตรให้ทันสมัย ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาให้มีความพร้อมเป็นปัจจุบันในด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีเครื่องมือ อุปกรณ์กีฬา เครื่องดนตรี และสื่อการเรียนครบถ้วนได้มาตรฐานสากล โดยมีแผนและเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน

7. ส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งให้โรงเรียนที่เข้าโครงการจัดการศึกษาให้เปล่า 12 ปี มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนยากจน โดยส่งเสริมให้กู้เงินจากกองทุนเงินเพื่อพัฒนาโรงเรียนเอกชนที่มีอยู่แล้ว 20,000 ล้านบาทมาพัฒนาโรงเรียน โดยรัฐจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียนของเด็กยากจนทั้งหมด และให้มีการใช้คู่มือการศึกษาแทนการผ่อนชำระเงินกู้ยืม

8. ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งเร่งรัดจัดสวัสดิการเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจ ลดรายจ่ายของครู ทำให้ครูมีรายได้เพิ่มขึ้น ให้ครูที่ทำการสอนเกิน 18 คาบต่อสัปดาห์ ได้รับค่าตอบแทนและให้ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้สินคฺรอย่าง ต่อเนื่อง มีการวางแผนชัดเจน ในการอบรมครูให้เป็นรูปธรรม ตลอดจนแก้ไขการคัดเลือกบรรจุครูใหม่และแก้ไขปัญหาคูขาดแคลน

9. จัดสรรงบประมาณให้สัดส่วนระหว่างงบประมาณรายจ่ายลงทุนและพัฒนารายจ่ายประจำ เป็น 40:60 เปลี่ยนค่าวัสดุรายหัวเป็นเงินอุดหนุนบำรุงการศึกษา ตามอัตราที่เหมาะสมของแต่ละระดับ และจัดสรรงบประมาณโรงเรียนให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น ให้กำหนดอัตราวัสดุรายหัวตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด ให้บุตรข้าราชการเบิกได้ในหมวดของค่าบำรุงการศึกษา

10. ให้พัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 45 แห่ง และวิทยาลัยประมง 2 แห่งที่ตั้งอยู่ทั่วประเทศ เป็นวิทยาลัยสำหรับบุตรหลานของเกษตรกร เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ตามนโยบายการศึกษา 12 ปี ให้วิทยาลัยแต่ละแห่งเป็นศูนย์วิจัยการเกษตรสมัยใหม่ โดย

ให้องค์กรระหว่างประเทศและสถานทูตต่างประเทศที่ประจำอยู่ในประเทศไทย สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเกษตร อุตสาหกรรม และเป็นฐานสร้างรายได้จากการเกษตรของประเทศต่อไป

11. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสงฆ์ ประมาณ 300,000 รูป โดยให้มีแผนการศึกษาทั้งด้านปริยัติศึกษา และบาลีศึกษาที่ชัดเจน ส่งเสริมการบูรณะพัฒนาวัดที่มีอยู่ทั้ง 30,000 วัด ให้มีความสงบร่มรื่นเป็นศูนย์กลางของชุมชนและจัดการศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพระศาสนายิ่งขึ้น

12. ส่งเสริม ทำนุ บำรุง อนุรักษ์ พื้นฟู วัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่งดงามของชาติ ให้แข็งแรง รวมทั้งมุ่งเน้นรณรงค์ให้ประชาชนในชาติมีวินัยอย่างจริงจัง

กรมอาชีวศึกษาเป็นกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีลักษณะเฉพาะสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลมีความรู้ มีทักษะในวิชาชีพพื้นฐานและวิชาชีพเฉพาะทาง พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถนำทักษะความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ได้ระดับมาตรฐานสากล รวมทั้งการให้บุคคลมีความสามารถประกอบอาชีพอิสระและพึ่งตนเองได้

การจัดการอาชีวศึกษาเอกชน

การอาชีวศึกษาเอกชน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพโดยเอกชนซึ่งในเรื่องความหมายของ “อาชีวศึกษา” นั้น ได้มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น

แฮร์ริส (Harris, 1988 อ้างถึงใน รุ่งทิวา พรหมสร, 2541) ให้คำนิยามของการอาชีวศึกษาไว้ว่า “เป็นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพตามความพอใจของแต่ละบุคคล และเพื่อสนองความต้องการของสังคม การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาด้านที่แตกต่างจากสามัญศึกษา

เมธี ปิณฑนันทน์ (2533) กล่าวว่า การอาชีวศึกษา คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี สำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพช่างและงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ประกอบด้วยวิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์และการฝึกภาคปฏิบัติส่วนที่อาจจะแตกต่างกันไปแล้วแต่อาชีพ

เนื่องจากการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี การดำเนินการของโรงเรียนเอกชนจะอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานระดับกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แนวการดำเนินงานของ

โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา จึงมักจะยึดทิศทางหรือนโยบายในการจัดการอาชีวศึกษาเอกชนและ
รัฐบาลเป็นหลัก เช่น การจัดหลักสูตร การกำหนดเป้าหมายนักเรียน นักศึกษา และการจัดการ
กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น

การพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษา

คุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในปัจจุบันจะมีความแตก
ต่างกันมาก สถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มีขนาดใหญ่ มีคุณภาพสูง มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในการส่ง
บุตรหลานเข้าเรียน แต่ก็มีสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่อยู่ในสภาพด้อย ซึ่งรัฐจะต้องเร่งให้ความ
ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้มีโครงการรับรอง
วิทยฐานะโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้สถานศึกษามีการพัฒนา
ตนเองอยู่เสมอ สำหรับโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจะต้องมีการควบคุม ดูแลอย่าง
ใกล้ชิด ให้มีการปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนก็ยังมีอุปสรรคและ
ปัญหาสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะในภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักเรียนที่
ลดลง ซึ่งเป็นผลจากการสามารถวางแผนครอบครัวของประเทศไทย สามารถลดอัตราการเพิ่มของ
พลเมืองได้อย่างรวดเร็ว ผลกระทบนี้เป็นผลทำให้โรงเรียนไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมได้ตาม
กำหนด ในขณะที่มีรายจ่ายคงตัวหรือเพิ่มขึ้นตามภาวะของเศรษฐกิจ รายได้ของโรงเรียนลดลง
ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาคุณภาพตัวเองได้เต็มที่ บางโรงเรียนถึงกับต้องปิดตัวเองลง และ
ยังมีแนวโน้มที่จะลดลงต่อไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้ให้ความ
เห็นว่าแนวโน้มของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่ลดลงเนื่องจากปัญหาดังกล่าว จะกระทบไปเพียง
ระยะหนึ่งเท่านั้น การจัดการศึกษาเอกชนยังสามารถดำเนินการต่อไปได้แต่จะต้องมีการพัฒนา
คุณภาพให้ดีขึ้น เพราะจะทำให้ผู้ปกครองอาชีวศึกษาต้องค้นตัวเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนของ
ตนให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

การปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนให้มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อที่จะ
สามารถดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพได้นั้น มีงานหลักที่จะต้องกระทำคือ การบริหารงานบุคคล
ปัจจุบันการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนได้ใช้ระเบียบ ซึ่งกำหนดขึ้นตาม
พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 เป็นหลัก เพื่อการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน
มีระบบมีส่วนช่วยปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้มีการทำงานร่วมกัน

อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งผู้บริหารและครู สามารถที่จะกำหนดเป้าหมายของการทำงานได้อย่างถูกต้อง คือ สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนได้ ซึ่งก็เป็นนโยบายที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนทุกโรงเรียนต้องมุ่งเน้นและปฏิบัติให้ได้อยู่แล้ว

โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน นับได้ว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยเหตุที่แต่ละคนในระบบโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญ และพฤติกรรมของคนย่อมมีอิทธิพล และมีความสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ในโรงเรียนเป็นอย่างมาก การทำความเข้าใจและศึกษาความรู้เกี่ยวกับการบริหารบุคคลในโรงเรียนเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

สภาพการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

การพัฒนาเขตชายฝั่งทะเลตะวันออก

เขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วยสามจังหวัดชายฝั่งตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เป็นบริเวณที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรม ประกอบกับได้รับการสนับสนุนของภาครัฐบาลหลายประการ เช่น ก๊าซธรรมชาติที่จะใช้เป็นวัตถุดิบ สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในขั้นแรกนั้น ได้มีการพัฒนาและวางท่อได้ทะเลจากหลุมก๊าซอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่บริเวณมาบตาพุด ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวยให้ก่อสร้าง ท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ และมีบริเวณที่ดินทะเลขนาดใหญ่อย่างเพียงพอที่จะขยายให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่อไปได้ในอนาคต มีแหล่งน้ำจืดเพียงพอและสามารถควบคุมปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้

นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีโครงสร้างพื้นฐานหลัก ซึ่งค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้วทั้งระบบถนน และระบบไฟฟ้า มีท่าเรือพาณิชย์ที่คับคั่ง และสนามบินอู่ตะเภา ที่สามารถใช้งานได้ทันที ในอันที่จะช่วยสนับสนุนการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ สามารถพัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคมได้ง่าย และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากเกินไปจนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะแรก

จากศักยภาพการพัฒนาอุตสาหกรรม ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีอยู่ค่อนข้างสูงนี้จึงได้มีการกำหนดนโยบายหลักการพัฒนาไว้ คือ

- เพื่อกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานครสู่ภูมิภาคอย่างเป็นระบบ

- เพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศเข้าสู่อุตสาหกรรมสมัยใหม่ โดยระยะแรกกำหนดจะใช้ทรัพยากรภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก๊าซธรรมชาติ แรงงานและตลาดภายในประเทศเป็นหลัก

ในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานั้นอาศัยอุตสาหกรรม เป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนา โดยภาคเอกชนเป็นผู้นำการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ส่วนรัฐบาลเป็นผู้นำการพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐานมาสนับสนุนควบคู่กับการจัดแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมการพัฒนาชุมชนการส่งเสริมการลงทุนการควบคุมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในระยะแรกรัฐบาลจะลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักให้ก่อนเพื่อชักนำการลงทุนภาคอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นตามแผน ทั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้คือ พื้นที่เป้าหมาย แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และมาบตาพุด จังหวัดระยอง พื้นที่ประมาณ 10,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งที่ตั้งเรือพาณิชย์และอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม ที่ไม่มีปัญหาด้านมลภาวะ โดยรัฐจะก่อสร้างระบบ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้น ดังนี้

- ทำเรือพาณิชย์แหลมฉบังที่สามารถรับเรือขนาด 150,000 ตัน เทียบท่าได้
- นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก 3,556 ไร่
- ท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำหนองค้อมายังบริเวณแหลมฉบัง
- ทางรถไฟแยกจากสายฉะเชิงเทรา สัตหีบไปยังแหลมฉบัง
- ถนนกรุงเทพฯ-ชลบุรี และ ชลบุรี-พัทยาสายใหม่
- เทศะชุมชนสำหรับแรงงานอุตสาหกรรมและบริเวณต่อเนื่องอื่น ๆ
- ระบบส่งกระแสไฟฟ้าแรงสูง และระบบจำหน่าย
- ระบบสื่อสาร โทรคมนาคมต่าง ๆ ที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงภายในประเทศและต่างประเทศ

พื้นที่เป้าหมาย จังหวัดระยอง พื้นที่ประมาณ 20,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักที่เกี่ยวกับการใช้ก๊าซธรรมชาติ เป็นวัตถุดิบในการผลิตรวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ โดยรัฐจะจัดระบบ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรม

การพัฒนาชุมชนและบริการสังคม เป็นแผนงานหลักในการพัฒนาพื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อรองรับความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาการศึกษาและสังคม ให้สอดคล้องเหมาะสมกับการพัฒนาทุก ๆ ด้านในพื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน ดังนี้

1. จัดและพัฒนาบริการสังคม ด้านการศึกษา สาธารณสุข แรงงาน ศิลปวัฒนธรรม นันทนาการ ความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัยและการจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นให้กับชุมชนใหม่และชุมชนเดิมของจังหวัดให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของประชากรและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม

2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จริยธรรม และทักษะต่าง ๆ ที่สนองต่อความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ และการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ควรมีดังนี้

2.1. ขยายการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและรองรับความเจริญเติบโตของภาคตะวันออก โดย

2.1.1 ขยายการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทที่มีอยู่เดิม

2.1.2 ขยายการศึกษาโดยจัดตั้งสถานศึกษาใหม่

2.1.3 ขยายบริการในการจัดฝึกอบรมอาชีพ

2.2. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออก

2.2.1 พัฒนาเนื้อหาวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.2.2 พัฒนาเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับพื้นฐานอาชีพ

2.2.3 พัฒนาการเรียนการสอนด้านจริยธรรมและค่านิยม

2.2.4 พัฒนาและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นเขตอุตสาหกรรมหนัก มีการลงทุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน มีแหล่งท่องเที่ยว ฉะนั้นความต้องการแรงงานสายอาชีพจึงมีมากขึ้นตามลำดับ โรงเรียนอาชีวศึกษาจึงต้องผลิตกำลังคนเพื่อรองรับตลาดแรงงาน โดยนักเรียนที่จะเข้าสู่อาชีพนั้นจะต้องมีทักษะ ความชำนาญ ความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน

ความสำคัญของการศึกษาต่อในประเทศไทย : การศึกษาต่อไม่ว่าระดับใดก็ตามมีความสำคัญอย่างมากในหลาย ๆ ด้าน ดังที่ พรนิภา กันทรกร (2530, หน้า 14-15) กล่าวไว้ว่า เนื่องจากการศึกษามีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และการพัฒนาสังคมของประเทศไทยโดยรวม การศึกษาต่อไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มศักยภาพและคุณภาพของประชากรในประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงปัญหาหลักของการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งมี 10 ประการด้วยกัน คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา อันเนื่องมาจากความแตกต่างในด้าน

โอกาสของการศึกษา หลังจากจบการศึกษามัธยมศึกษา และคุณภาพของการศึกษาระหว่างเด็กในเมืองและชนบท เพราะสถานศึกษาในระดับสูงส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในตัวเมือง หรือในส่วนกลาง และยังมีสภาพดีกว่าสถานศึกษาในชนบทอีกด้วย

2. ปัญหาการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระบบการศึกษา วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนต่อในระดับสูง ส่วนใหญ่เน้นความรู้ด้านวิชาการ และเป็นระบบการคัดเลือกแบบแพ้คัดออก ทำให้เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและเด็กในชนบทมีโอกาสเรียนต่อในระดับสูงได้น้อย

3. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษา มีความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะระหว่างสถานศึกษาในเมืองและในชนบท

4. ปัญหาการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตร และเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกัน ระหว่างหลักสูตรใหม่และวิธีการสอน

5. ปัญหาเกี่ยวกับระบบบริหารและการจัดการศึกษาที่ขาดความต่อเนื่อง ประสานสัมพันธ์กัน

6. ปัญหาการระดมและกระจายการบริหารการศึกษา อันเนื่องมาจากการจัดสรรงบประมาณและความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรเพื่อการศึกษา

7. ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งยังมีความแตกต่างอยู่มาก

8. ปัญหาการวิจัยทางการศึกษา ยังไม่แพร่หลายและไม่ได้นำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา

9. ปัญหาด้านความมั่นคง การพัฒนาทางศีลธรรม จริยธรรม และพลานามัย การเรียนการสอนยังไม่สามารถสนองให้ประชาชนมีความสำนึกในประโยชน์ส่วนรวม คุณธรรมและจริยธรรมได้และยังขาดการส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ

10. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สถานศึกษายังมีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก

จากปัญหาทั้ง 10 ประการ จะเห็นได้ว่า 3 ปัญหาแรกซึ่งกล่าวถึงความเสมอภาคทางการศึกษา การคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ และคุณภาพทางการศึกษานั้น แสดงให้เห็นว่าในจำนวนผู้ที่เข้าสู่ระบบการศึกษา ได้เกิดข้อเสียเปรียบในตัวผู้เรียนที่เห็นได้ชัด คือ โอกาสในการศึกษาต่อ อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านสภาพภูมิศาสตร์ สถานที่ตั้งของแหล่งการศึกษา วิธีการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ และคุณภาพของผู้ที่จบการศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ กัน ซึ่งปัญหาการศึกษาต่อ ของนักเรียนในระดับต่าง ๆ นับเป็นปัญหาของการจัดการศึกษาไทยที่เกิดขึ้นตลอดมา รัฐบาลทุกรัฐบาลได้พยายามกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาต่อให้มากขึ้น เพราะตระหนักดีว่าการพัฒนาประเทศโดยใช้ประชาชนที่

มีความรู้ระดับประถมศึกษา ซึ่งได้รับความรู้ด้านวิชาชีพเฉพาะพื้นฐานต่าง ๆ จากความรู้ และทักษะในวิชาชีพ โอกาสที่จะปรับปรุงความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น ก็เป็นไปได้ยาก

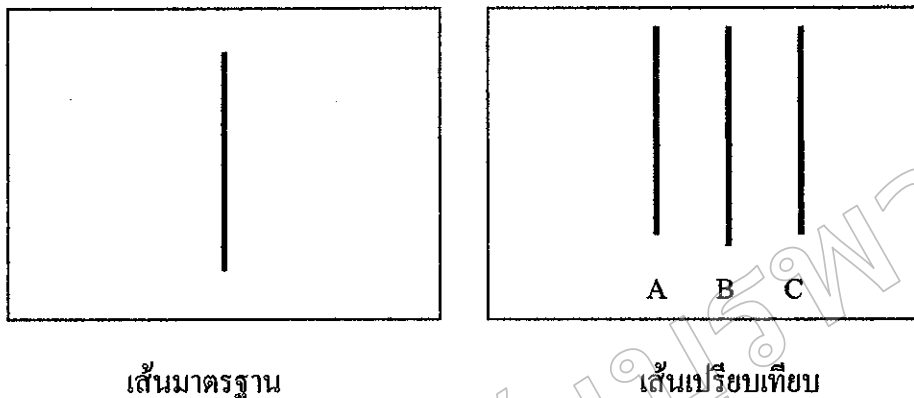
ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน

ทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ทฤษฎีทางจิตวิทยา และทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดพฤติกรรมการณ์แบบตามทฤษฎีการกระทำทางสังคม (social action theory) ทฤษฎีการกระทำทางสังคม โดย คลา (Clark, 1990) ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแรงกดดันตามบรรทัดฐาน (normative pressures) ที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเขานำเอาขบวนการขนาดเล็กที่ปิดฝาจากเรียบร้อยแล้วเข้าไปในห้องเรียน แล้วถามนักเรียนว่า ถ้าได้กลืนน้ำในขวดนี้เมื่อไร ก็ให้บอกแล้วเขาก็เปิดฝาจุกออก หลังจากนั้น 2-3 วินาที นักเรียนบางคนก็นั่งอยู่เฉยๆ สุดท้ายก็รายงานว่า เขาได้กลืน และในระยะเวลาสั้น ๆ ต่อมา นักเรียนบางคนในแถวที่สอง ก็รายงานว่าได้กลืน หลังจากใช้เวลาประมาณ 3 นาทีไปแล้ว ปรากฏว่า จำนวนนักเรียน 33 คน จาก 168 คน รายงานว่า ได้กลืน ภายหลังจากทดลอง คลาได้บอกกับนักเรียนทั้งหมดว่า น้ำที่บรรจุในขวดใบนั้นเป็นน้ำบริสุทธิ์ ปราศจากกลืน การทดลองนี้ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของกลุ่ม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะประพฤติปฏิบัติตามเกณฑ์ของกลุ่ม (โยธิน ศันสยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน, 2529, หน้า 74-78)

และแนวคิดของ แอส (Asch, 1965 อ้างถึงใน โยธิน ศันสยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน, 2529, หน้า 75) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการณ์การคล้อยตามทางสังคมที่ได้รับการกล่าวถึงโดยเขาทดลองการรับรู้ทางสายตา ผู้รับการทดลองหลายกลุ่ม มีขนาดตั้งแต่ 7, 8 และ 9 คน ถูกจัดให้นั่งรอบ ๆ โต๊ะ ผู้ทดลองเสนอภาพดังรูปข้างล่างนี้ให้ผู้รับการทดลองดู แล้วขอให้ผู้รับการทดลองตอบดัง ๆ ทีละคน ตามลำดับ ว่าเส้นที่อยู่ในรูปข้างล่างซ้ายมือน่าจะจับคู่ได้กับเส้นใดในสามเส้นในรูปทางขวามือ

การทดลองการรับรู้ทางสายตาตามทฤษฎีการกระทำทางสังคม

ภาพที่ 2 แสดงการทดลองของ Asch การรับรู้ทางสายตา

ผู้รับการทดลองที่ใช้การศึกษาค้างนี้มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มให้ตอบผิด (หน้าม้า) กับกลุ่มผู้ทดลอง (เพียง 1 คน หรือ 2 คนเท่านั้น) หน้าม้าจะตอบว่า "A" ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วควรจะเป็น "B" จากการทดลอง เมื่อหน้าม้าตอบผิด ผู้ทดลองตอบผิดตามหน้าม้า 37 % จาก 123 คน นั่นคือคล้อยตามการตัดสินใจที่ผิด ๆ ตามกลุ่ม และแอสช์ได้แยกผู้รับการทดลองที่ไม่คล้อยตามกลุ่มเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กับกลุ่มที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงเกิดความรู้สึกไม่เชื่อใจในการกระทำของกลุ่ม และยืนยันว่าตนเองถูกกลุ่มที่ไม่มีความเชื่อมั่นมีความรู้สึกว่าการรับรู้ของกลุ่มถูกต้อง แต่ที่เขาไม่คล้อยตามกลุ่มก็เพราะเขาเชื่อฟังคำสั่งแข็งของของผู้ทดลองที่บอกให้เขารายงานตามที่เขาเห็น (รับรู้) เขาจึงไม่คล้อยตามกลุ่ม

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดพฤติกรรมเลียนแบบหรืออิทธิพลทางสังคม (social influence) การคล้อยตาม (conformity) สรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่า สภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมคล้อยตามบางอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม บุคคลบางคนมีแนวโน้มที่จะประพฤติก่อให้เกิดเป็นไปตาม "เสียงข้างมาก" (norm-seeking) หรือเพื่อให้ตัวเองได้รับการยอมรับจากกลุ่ม นอกจากนั้นยังชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของแรงกดดันของกลุ่มที่มีพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มอีกด้วย

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม ซึ่งสรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่า การแสดงพฤติกรรมใด ๆ ของบุคคลย่อมมีเป้าหมายหรือความตั้งใจกำหนดขึ้นภายในจิตใจบุคคล จะแสวงหาวิธีที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้หลายวิธี โดยการใคร่ครวญหาวิธีที่ดีที่สุด ในการเลือกวิธีการให้บรรลุเป้าหมายวิธีใดนั้นจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในของบุคคลปัจจัยภายนอกเป็นขอบเขตจำกัดในการเลือกวิธีการไปสู่เป้าหมาย คือข้อจำกัดภายใต้ปทัสถานทางสังคม ค่านิยม และความ

คิดอื่น ๆ กับข้อจำกัดตามเงื่อนไขสถานการณ์ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของนักเรียน และครอบครัว อาชีพบิดามารดา ค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล คือเป้าหมายหรือความตั้งใจของบุคคล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการกระทำทางสังคมซึ่งสรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่าการแสดง ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคล ย่อมมีเป้าหมายหรือความตั้งใจกำหนดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลจะแสวงหาวิธีการที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้หลายวิธี โดยการใคร่ครวญหาวิธีที่ดีที่สุดในการเลือกวิธีการให้บรรลุเป้าหมาย วิธีใดนั้นจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในของบุคคล ปัจจัยภายนอกเป็นขอบเขตจำกัดในการเลือกวิธีการไปสู่เป้าหมาย คือ ข้อจำกัดภายใต้ปทัสถานทางสังคม ค่านิยม และความคิดอื่น ๆ กับข้อจำกัดตามเงื่อนไขสถานการณ์ เช่น สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของนักเรียนและครอบครัว เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล คือเป้าหมายหรือความตั้งใจของบุคคล

2. ทฤษฎีกลุ่มอ้างอิง (reference group theory) ทฤษฎีเรื่องกลุ่มอ้างอิงมีผู้ศึกษามากมาย ทำให้มีคำนิยามหลากหลาย อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มอ้างอิงได้รับแนวความคิดมาจากซัมเมอร์ (Summer) สามารถแบ่งกลุ่มอ้างอิงได้เป็น 3 คำนิยาม (Clark, 1972, p. 9)

2.1 กลุ่มอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ (comparative reference group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบ หรือประเมินลักษณะบางประการของบุคคล เช่น ประเมินอัตตะ ประเมินพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของซิงเกอร์ (Singer, 1986) ซึ่งกล่าวถึงเงื่อนไขของการเลือกกลุ่มอ้างอิงของบุคคลนั้น บุคคลมีแนวโน้มจะเลือกกลุ่มมาเป็น มาตรฐานในการเปรียบเทียบกับเงื่อนไขของความใกล้ชิดในแง่ภูมิคุ้มกันหนึ่ง อาทิในเชิงสังคม เช่น เป็นคนมีสถานภาพเดียวกันหรือในเชิงโครงสร้างมีความใกล้ชิดในแง่กายภาพ เช่น บ้านอยู่ใกล้กัน บุคคลจะเลือกสรรกลุ่มอ้างอิงมาทำหน้าที่เปรียบเทียบโดยคาดหวังจากการเปรียบเทียบในกรณีที่มีผลออกมาในเชิงบวก ก็อาจส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในลักษณะส่งเสริมสนับสนุนกลุ่ม ในทางตรงกันข้ามถ้าผลออกมาในเชิงลบบุคคลอาจไม่พึงพอใจ อาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ (Singer, 1986, pp. 69-79) สำหรับไฮแมน (Hyman, 1966) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในทศวรรษที่ 1930 กลุ่มอ้างอิงเป็นคนแรกได้ศึกษาถึงวิธีที่บุคคลประเมินสถานภาพทางสังคมของเขาว่าใช้ข้อสรุปประกอบหนึ่ง ทั้งนี้เพราะไม่สามารถคาดการณ์ได้โดยตรง แต่จะขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นใช้กลุ่มสังคมใดเป็นกรอบของการอ้างอิงในการตัดสินใจของเขา ดังนั้นกลุ่มอ้างอิงในทัศนะของไฮแมน จึงเป็นพื้นฐานของการเปรียบเทียบทางสังคมและการประเมินตนเอง (Hyman, 1966 cited in Williams, 1970, p. 545) ส่วนในทัศนะของ ไวเฟล และฮาลเลอร์ (Woefel & Haller, 1971, p. 74)

ซึ่งศึกษาในเรื่องบุคคลสำคัญ (significant others) ได้อธิบายว่า อิทธิพลของบุคคลสำคัญสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบ (model) เช่น เด็กจะใช้กลุ่มเพื่อนเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของตน ความเชื่อ (definer) เช่น บิดามารดา จะถ่ายทอดความคิดความเชื่อต่าง ๆ เข้าสู่เด็ก เด็กจะรับความคิดความเชื่อเหล่านี้มาเป็นของตัวเอง และมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อนี้

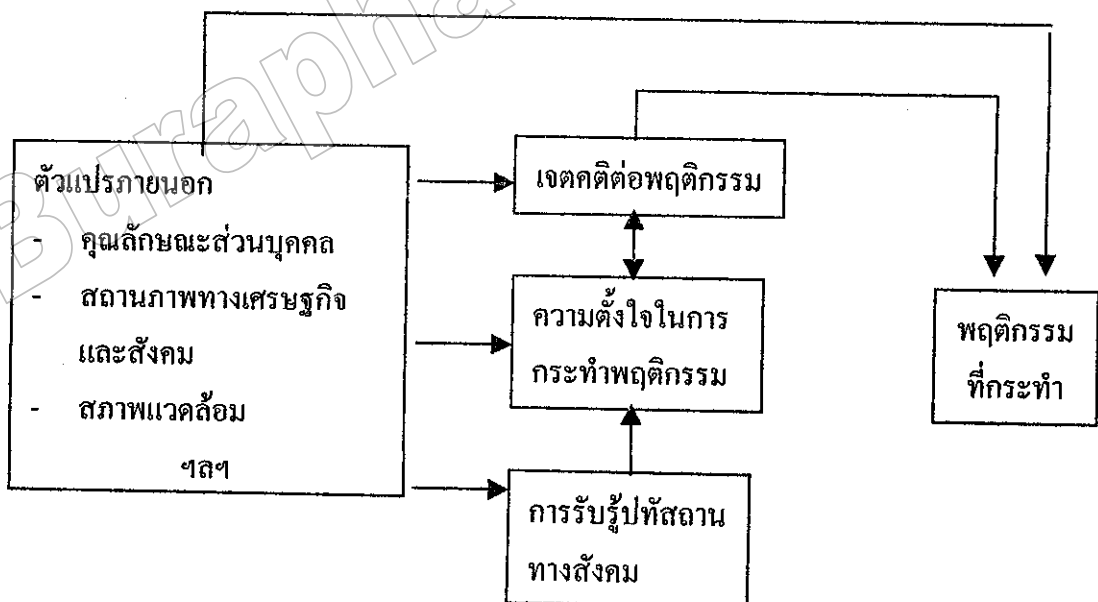
2.2 กลุ่มอ้างอิงเชิงสถานภาพ (status reference group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลค้นหาหรือต้องการการยอมรับ อาจต้องการการยอมรับจากกลุ่มที่เขาไม่ได้เป็นสมาชิก หรืออาจต้องการตำแหน่งที่สูงกว่าในกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ กลุ่มอ้างอิงเชิงสถานภาพนี้แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ ในด้านการต้องการการยอมรับจากกลุ่มที่ตนเองไปเปรียบเทียบกับ

2.3 กลุ่มอ้างอิงเชิงบรรทัดฐาน (normative reference group) หมายถึง กลุ่มที่บุคคลได้ใช้บรรทัดฐาน ค่านิยม และแนวทรรค์ของกลุ่มนั้นในการกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมหรือในการดำเนินชีวิตของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ แบ็คแมน (Backman, 1969) ในเรื่องกลุ่มอ้างอิงเชิงบรรทัดฐานที่ว่าบุคคลจะอ้างอิงกลุ่มนั้นมากยิ่งขึ้น ในกรณีที่บรรทัดฐานที่บุคคลยึดถือปฏิบัติเป็นแผนในการดำเนินชีวิต มีความคล้ายคลึงกับบรรทัดฐานของกลุ่ม (Backman, 1969, pp.310-311) เช่นเดียวกับแนวความคิดของ สจ๊วต (Stewart, 1981) โดยเขาได้กล่าวว่า บุคคลมักจะแสดงตนเองเหมือนกลุ่มอ้างอิง ซึ่งบุคคลอ้างอิงถึงบรรทัดฐานในการกำหนดทัศนคติและแบบแผนพฤติกรรมของตนเอง (Stewart, 1981, p. 152) ส่วนวิลเลียมส์ (Williams, 1970) เห็นว่า กลุ่มอ้างอิงจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของครอบครัวเป็นกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อบุคคลที่สุด อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่หลากหลายต่อทัศนคติมาตรฐานหรือค่านิยม ก่อให้เกิดผลกระทบต่เด็ก ๆ (Williams, 1970, pp. 545-554) แต่อย่างไรก็ตาม เบรเดเมอร์ และสเตฟเฟนสัน (Bredemeir & Stephenson, 1964) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การใช้กลุ่มในคำว่า กลุ่มอ้างอิงนี้อาจจะทำให้สับสน เพราะว่าการอ้างอิงในที่นี้อาจจะไม่ใช้กลุ่มก็ได้ โดยอาจจะเป็นประเภทคนในสังคมซึ่งประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติลักษณะทางสังคมเหมือนกัน เช่น อายุ เพศ รายได้ เชื้อชาติ หรือศาสนาเดียวกัน (Bredemeier & Stephenson, 1964, pp. 38-39) นอกจากนี้บุคคลยังมักมีกลุ่มอ้างอิงหลายกลุ่มซึ่งมีผลไปถึงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ของเขาด้วย และไม่ว่ากลุ่มที่เกิดขึ้นจริง ๆ หรือคิดฝันก็ตาม หรือบุคคลแต่ละคนจะมีความเชื่อว่าเป็นจริงหรือไม่ กลุ่มอ้างอิงจะมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดมุ่งหมาย รวมทั้งค่านิยมของแต่ละคนด้วย (Bredemeir & Stephenson, 1964)

จากทฤษฎีกลุ่มอ้างอิงนี้สามารถสรุปได้ว่า การที่นักเรียนมีความพึงพอใจในโรงเรียนที่ตนเรียน ปัจจัยที่มีอิทธิพลก็คือ กลุ่มอ้างอิง ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เป็นตัวกำหนด (definer) ให้บุคคลปฏิบัติตามความคิดหรือบรรทัดฐาน

3. **ตัวแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกา (Liska's revision model)** ลิสกา (Liska, 1984, pp. 61-74) ได้ปรับปรุงตัวแบบการทำนายพฤติกรรมตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ อัจเซน และฟิชเบิน (Ajzen & Fishbein, 1980) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลสามารถทำนาย โดยใช้ตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรม และการรับรู้ทัศนคติทางสังคมของบุคคลโดยผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม ลิสกาเสนอว่านอกจากตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอัจเซนแล้ว ยังมีตัวแปรภายนอกทฤษฎีดังกล่าวมีอิทธิพลในการทำนายพฤติกรรมโดยผ่านทาง เจตคติต่อพฤติกรรมและการรับรู้ทัศนคติทางสังคม และผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรม ตัวแปรภายนอก ได้แก่ ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมและอื่นๆ ลิสกา ได้แย้งว่า อิทธิพลของตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมและการรับรู้ทัศนคติทางสังคม ไม่ได้ส่งผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว แต่น่าจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมด้วย ตัวแปรภายนอกที่เป็นตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมนอกจากจะมีอิทธิพลในการทำนาย พฤติกรรมโดยผ่านเจตคติต่อพฤติกรรม การรับรู้ทัศนคติทางสังคม และความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมแล้ว น่าจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมและพฤติกรรมด้วย

ดังนั้น ตัวแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกาที่ปรับปรุงมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล สามารถแสดงภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกา

จากแนวความคิดต้นแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกา สามารถแสดงให้เห็นถึงข้อสรุป ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ และนำมากำหนดเป็นตัวแปรต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ เจตคติต่อการเรียน เพศ อายุของนักเรียน ตลอดจนสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม

4. ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation theory) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) เป็นลักษณะทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญมากในฐานะที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการทำงานหรือการศึกษา (Evan, 1967, p. 195; Mehta, 1969, p. 23) ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะทำให้เกิดพลังการแข่งขัน มุ่งทำงานด้วยความหวังผลสำเร็จ มีความกล้าเสี่ยง รู้จักรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่องานหนัก มีความมานะบากบั่น รวมทั้งมีจิตใจจดจ่ออยู่กับงานที่ทำ (Whittaker, 1970, p. 170)

นักทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เมอร์เรย์ (Murray) ซึ่งได้สร้างทฤษฎีความต้องการ โดยถือว่าความต้องการเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ ซึ่งเป็นผลให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปสู่เป้าหมาย โดยได้จำแนกหมวดหมู่ของความ ต้องการของมนุษย์ทางจิตวิทยาได้ 28 ชนิด ซึ่งความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement) ก็เป็นส่วนหนึ่งในความต้องการของมนุษย์ โดยเมอร์เรย์ หมายถึงความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ การได้ใช้อำนาจในการทำงานอย่างอิสระ มีความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่ย่อท้ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุมาตรฐานระดับสูง และทำสิ่งยากได้อย่างดีและรวดเร็ว นอกจากนี้เมอร์เรย์ ได้คิดค้นหาวิธีที่จะวัดความต้องการประเภทต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบที่เรียกว่า มีทาติค แอปเพอเซปชัน (thematic apperception test) หรือ ทีเอที (TAT) ซึ่งต่อมาแม็คเคลแลนด์ (McClelland) นักจิตวิทยาชั้นแนวหน้าในการศึกษาเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้นำแบบทดสอบ TAT ของเมอร์เรย์มาใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Murray, 1938 อ้างถึงใน สุรางค์ ใ้วตระกูล, 2536, หน้า 113-114) อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระยะแรก ๆ นั้นมักจะยึดแนวทางทฤษฎีของแม็คเคลแลนด์ที่อธิบายพฤติกรรมบนรากฐานของความต้องการ โดยที่ความต้องการทั้งหมดในตัวบุคคลจะมีปฏิกริยาร่วมกัน (interaction) ผลักดันให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Keith, 1977, p. 46) ซึ่งความต้องการ 3 ประการที่แม็คเคลแลนด์สนใจ ได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement) ความต้องการไมตรีสัมพันธ์ (need for affiliation) และความต้องการอำนาจ (need for power) โดยเน้นความต้องการความสำเร็จมากกว่าความต้องการอีกสองด้าน ทั้งนี้เพราะจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (McClelland, 1961, pp. 36-62) สำหรับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ แอทกินสัน (Atkinson) เน้นการวิเคราะห์เป็น

กระบวนการที่อธิบายแบบแผนพฤติกรรมมากกว่าเน้นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่เป็นความต้องการของบุคคล (Weiner, 1980, p. 181) แอทคินสัน ได้สร้างทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาตั้งแต่ ค.ศ. 1957 โดยได้พัฒนาแนวความคิดมาจากทฤษฎีความพอใจในผล (resulant valency theory) ที่ เอ็สคาโลนา, เฟสทิงเจอร์ และเลวิน (Escalona, Festinger & Lewin) ได้ใช้อธิบายการตั้งระดับความมุ่งหมาย (level of aspiration) (Atkinson, 1964, p. 242) โดยเนื้อหาของทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแอทคินสันประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive) ความคาดหวังในโอกาสของความสำเร็จในงาน (probability of success) และค่าของสิ่ง ล่อใจ (incentive value of success) ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะจะมีความสัมพันธ์เป็นทวีคูณ (multiplicative function) กล่าวคือ แรงจูงใจเป็นสภาพที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล และจะแฝงอยู่นกว่าจะถูกกระตุ้นจากตัวชี้แนะในสภาพแวดล้อม (situational cues) ทำให้เขาเกิดความคาดหวังขึ้น บุคคลจึงต้องประเมินการกระทำของเขา กับมาตรฐานความดีเลิศบางอย่าง ซึ่งจะไปกระตุ้นแรงจูงใจให้ปรากฏออกมาเป็นการกระทำ และผลการกระทำของเขาจะออกมาว่าจะเป็นทีพอใจหรือสำเร็จ หรือไม่พอใจ หรือล้มเหลว ตัวอย่างเช่น นักเรียนบางคนที่ยกชั้นเรียน อาจจะคาดหวังว่าถ้าตัวเขาขยันเขาจะสอบผ่าน ถ้าสิ่งล่อใจดึงดูดนั้นคือการสอบผ่านมีความสำคัญมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ก็มีผลทำให้เพิ่มพลังในการเรียนของเขา (สุวรรณ ภทวัครชัย, 2526, หน้า 15)

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความทะเยอทะยานสูง มุ่งแข่งขันและพยายามจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Guilford, 1959, pp. 437-439; Lindgren, 1967, pp. 31-34; Hermans, 1970, p.354)
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลวสูง และเลือกงานที่สลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ (Atkonson, 1964, p. 261; Mehrabian, 1968, pp. 454-455; Weiner, 1980, pp. 203-215)
3. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะคำนึงถึงอนาคตมากกว่าอดีตและปัจจุบัน (Mehrabian, 1968, pp. 454-455; Hermans, 1970, p. 354)

จากทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะสามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสามารถเชื่อมโยงและนำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาสร้างเป็นตัวแปรในความพึงพอใจที่ได้เข้ามาเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนได้

5. ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (the diffusion of innovation theory) ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม นำมาจากหนังสือเรื่องเดียวกันของ Everett M. Rogers ซึ่งได้ทำวิจัย

สนาม และประมวลเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง การแพร่กระจายนวัตกรรมมาเป็นจำนวนมาก ทฤษฎีนี้จึงต้องพบว่า มีหลักฐานประจักษ์ยืนยันความถูกต้องมาก ดังนั้น จึงเป็นทฤษฎีที่มีระดับของความน่าเชื่อถือสูงตามหลักการประเมินค่าทฤษฎีวิทยาศาสตร์ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536, หน้า 74-75) อย่างไรก็ตาม โรเจอร์ (Rogers) ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้แนวทางสำคัญคนหนึ่ง สำหรับการศึกษารื่องการกระจายนวัตกรรม ได้นิยามการแพร่กระจายว่า หมายถึง กระบวนการของการสื่อสารเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งผ่านช่องทางการสื่อสารในช่วงเวลาหนึ่งในหมู่สมาชิกของระบบสังคม (Rogers, 1983, p. 5)

ตามสภาพของเนื้อหาทฤษฎีนี้ แสดงถึงการผสมผสานระหว่างทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์หรือทางจิตวิทยา ทั้งนี้เพราะใช้สังกัดกับระบบสังคม (social system) ของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ และใช้สังกัดกับปัจเจกชน(individual) การสื่อสาร (communication) นวัตกรรม (innovation) และระยะเวลา (time) ของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ และทฤษฎีพฤติกรรม นิยมร่วมกัน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536, หน้า 75)

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมมีสาระ โดยย่อดังนี้คือ การรับนวัตกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นอยู่กับบุคคล ระบบสังคม ระบบสื่อสารนวัตกรรม และระยะเวลา ซึ่งจะให้ความหมายต่อไป (Allen, 1971, pp. 291-294; Rogers, 1983, pp. 160-206; สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536, หน้า 75-77; วิไล วงศ์สืบชาติ และพัฒนาวดี ชูโต, 2538, หน้า 2-12)

การรับนวัตกรรม (adoption of innovation) หมายถึง การตัดสินใจที่จะรับนวัตกรรมอย่างเต็มอัตรา

บุคคล หมายถึง สมาชิกของสังคมใดสังคมหนึ่ง บุคคลแม้จะเป็นสมาชิกของสังคมเดียวกันก็มีความแตกต่างกันในการรับนวัตกรรม และการที่บุคคลรับนวัตกรรมได้เร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม ทัศนคติ และพฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร สำหรับคุณลักษณะของบุคคลต่างๆ ที่มีศักยภาพที่จะรับนวัตกรรมนั้นอาจแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือ 1) พวกสร้างสรรค์ (innovators) 2) พวกยอมรับเร็ว (early adopters) 3) คนกลุ่มใหญ่ในสังคมที่ยอมรับของใหม่ง่าย (early majority) 4) คนกลุ่มใหญ่ในสังคมที่ยอมรับของใหม่ช้า (late majority) 5) พวกล่าหลัง (laggards)

ระบบสังคม หมายถึง ชุขของสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันและจะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ชุขของสมาชิกอาจจะเป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือองค์การก็ได้ การแพร่กระจายนวัตกรรมจำเป็นต้องเกิดขึ้นในระบบสังคม โดยส่วนประกอบต่าง ๆ ในสังคม อาจจะอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการแพร่กระจายนวัตกรรม หรืออาจขัดขวางการแพร่กระจายนวัตกรรมก็ได้

นวัตกรรม หมายถึง แนวความคิด การปฏิบัติหรือผลิติดังที่สร้างขึ้นหรือดัดแปลงจากสิ่งที่มีอยู่เดิม นวัตกรรมจะแพร่กระจายได้เร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของนวัตกรรม คือ

- 1) นวัตกรรมนั้นมีประโยชน์กว่าสิ่งที่มีอยู่เดิมหรือไม่
- 2) นวัตกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับค่านิยม ประสพการณ์และความต้องการของบุคคลและสังคมหรือไม่
- 3) นวัตกรรมนั้นซับซ้อนหรือเข้าใจง่าย
- 4) นวัตกรรมนั้นเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถทดลองได้
- 5) นวัตกรรมนั้นบุคคลสามารถส่งและสื่อสารได้

ระยะเวลา เวลาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการแพร่กระจายนวัตกรรม การรับนวัตกรรมของบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีทันใด ทั้งนี้เพราะการรับนวัตกรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งแบ่งได้เป็นระยะต่าง ๆ ได้ 5 ระยะ คือ 1) ระยะรับรู้หรือตระหนักถึงนวัตกรรม 2) ระยะสนใจ 3) ระยะตัดสินใจ 4) ระยะปฏิบัติ และ 5) ระยะยืนยันหรือรับนวัตกรรม

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ สามารถนำมาสร้างเป็นตัวแบบเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเรียน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และจากทฤษฎีนี้อธิบายได้ว่าความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนและครอบครัว รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการศึกษา สภาพทางสังคม เช่น ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และ ผลการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

6. ทฤษฎีปรัวรรตนิยม (exchange theory) ทฤษฎีปรัวรรตนิยม เป็นทฤษฎีใหญ่และเก่าแก่ทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา เพราะสามารถนำเอาแนวคิดไปใช้กับความสัมพันธ์ทางสังคมขนาดเล็กระดับบุคคล ไปจนกระทั่งระดับสังคม และเป็นทฤษฎีที่สามารถสืบค้นต่อของทฤษฎีนี้ไปถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 สมัยนักเศรษฐศาสตร์ยุคคลาสสิก เช่น Adam Smith, David Ricardo, John Stewart Mill อย่างไรก็ตาม ริทเซอร์ (Ritzer) กล่าวว่า เป็นทฤษฎีที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว กล่าวคือประการแรกเป็นทฤษฎีที่ได้รับแรงดลใจจากแนวคิดด้านจิตวิทยาโดยเฉพาะ แนวคิดของ สกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งเป็นนักพฤติกรรมนิยม ประการที่สอง ได้รับการสนับสนุนจากอิทธิพลอื่น ๆ โดยเฉพาะแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ และประการที่สาม จากรูปแบบสุดโต่งที่คิดจากส่วนที่ผู้อื่นไม่ใช่แล้ว และต่อมานักปฏิบัตินิยมสังคมวิทยา 2 ท่าน คือ โฮแมนส์และเบลลา (Homans and Blau) ได้เสนอผลงานจนกลายเป็นทฤษฎีที่ใช้อย่างกว้างขวาง (Rizer, 1988 p. 368) เมื่อพิจารณาแหล่งกำเนิดที่สำคัญของทฤษฎีปรัวรรตนิยมอาจสรุปได้ว่ามาจากสามแหล่งคือ (สัญญาสัญญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 87-88; Rizer, 1988, pp. 376-399; Turner, 1978, pp. 216-245)

6.1 จากแนวความคิดเศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (utilitarian economics) ที่นักคิด เช่น สมิท (Smith) ริคาร์โด (Ricardo) มิลล์ (Mill) เบนแธม (Bentham) เป็นนักคิดในแนวทางนี้และสามารถสรุปแนวคิดของกลุ่มนี้ได้คือ ประการแรก มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลซึ่งถือได้ว่า

มนุษย์เป็นสัตว์เศรษฐกิจ (economic man) ซึ่งพยายามจะแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุให้มากที่สุด จากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในตลาดที่มีลักษณะแข่งขันและเสรี ประการที่สอง มนุษย์ในฐานะที่เป็นหน่วยที่มีเหตุผลในตลาดเสรีพยายามจะหาข่าวสารที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อให้สามารถรู้ทางเลือกไปสู่จุดหมาย และเพื่อจะได้สามารถคัดเลือกแนวทางที่ได้กำไรหรือให้ประโยชน์มากที่สุด ประการที่สาม หลักการพิจารณาอย่างมีเหตุผลคือ รู้ต้นทุนในการปฏิบัติตามทางเลือกต่าง ๆ รู้ผลประโยชน์ทางวัตถุที่พึงได้จากทางเลือกต่าง ๆ เหล่านี้ หลังจากหักส่วนที่เป็นต้นทุนออกไปแล้ว และคัดเลือกหาทางเลือกที่ให้ประโยชน์หรือผลกำไรมากที่สุด

ในระยะต่อมาแนวความคิดอรรถประโยชน์นิยมได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยนักทฤษฎีปริวรรตสมัยใหม่ ซึ่งส่วนมากเป็นนักสังคมวิทยา เช่น พาร์สันส์ (Parsons) มีแนวคิดดังนี้คือ ประการแรกในขณะที่มนุษย์ได้แสวงหาประโยชน์อย่างมากที่สุด มนุษย์ก็ได้พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อสัมพันธ์กันเสมอ ประการที่สอง ในขณะที่มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ แต่เขาก็ได้พยายามและได้สรุปคิดหาคำคิดหลักเกี่ยวกับต้นทุนและกำไรจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน ประการที่สาม แม้ว่ามนุษย์จะไม่มีข้อมูลครบถ้วนเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ แต่มนุษย์พอทราบทางเลือกต่าง ๆ บางแนวทางที่ทำให้เขาสามารถประมาณต้นทุนและกำไรจากทางเลือกต่าง ๆ นั้น ประการที่สี่ แม้ว่ามนุษย์จะต้องคงอยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอก แต่มนุษย์ก็พยายามแข่งขันกันเองในการแสวงหาประโยชน์ในขณะที่มีความสัมพันธ์กัน ประการที่ห้า แม้ว่าการปริวรรตทางเศรษฐกิจจะนี้อยู่ทุกสังคม แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการปริวรรตทั่วไปของบุคคลต่าง ๆ ในสภาพสังคม ประการที่หก ในขณะที่การแลกเปลี่ยนในท้องตลาดมีเป้าหมายทางวัตถุ แต่มนุษย์ยังมีการแลกเปลี่ยนที่ไม่ได้เป็นวัตถุด้วย เช่น ทางจิตใจและบริการต่าง ๆ

6.2 แนวความคิดเรื่องปริวรรตนิยมที่มาจากกลุ่มอรรถประโยชน์นิยม เป็นการวางรากฐานที่มนุษย์ต้องการอะไรหลายอย่าง แต่มีเหตุผลในการพิจารณาโดยเฉพาะการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด จากสิ่งที่ดีนำไปแลกเปลี่ยน ซึ่งไม่เพียงแต่ทางวัตถุเท่านั้น แม้แต่จิตใจก็หวังผลประโยชน์ด้วยจากแนวคิดปริวรรตนิยมในมานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (functional anthropology) ซึ่งมีนักคิด เช่น เฟรเซอร์ (Frazer) มาลิโนวสกี (Malinowski) เลวี-สเตรสส์ (Levi-Strauss) รวมทั้งมอส (Mauss) ได้เสนอแนวความคิดดังนี้คือ ประการแรก กระบวนการแลกเปลี่ยนเป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการจำเป็นของเขา ประการที่สองเมื่อให้กำไรแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการแล้วกระบวนการในการแลกเปลี่ยนก็จะกลายเป็นสถาบันหรือแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน ประการที่สาม แบบอย่างของการกระทำระหว่างกันนั้น ไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการที่จำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบต่อ

รูปแบบโครงสร้างทางสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นมาภายหลังในสังคมด้วยแนวความคิดปรัวรตนิยมในกลุ่มนี้ จึงเป็นเสมือนการสร้างกฎเกณฑ์อันเป็นบรรทัดฐานในการกระทำแลกเปลี่ยนเชิงหน้าที่ที่ควรมีการให้และการรับระหว่างกันและกัน

6.3 จากแนวความคิดปรัวรตนิยมในจิตวิทยาพฤติกรรม (behavioral psychology)

นักคิดในกลุ่มนี้ อาทิเช่น โฮแมนส์ (Homans) เบลา (Blau) ได้เสนอแนวความคิดดังนี้ คือ ประการแรก ในสถานการณ์ใด ๆ สิ่งมีชีวิตจะแสดงพฤติกรรมที่ก่อผลตอบแทนมากที่สุด และให้โทษที่ตนชื่อน้อยที่สุด ประการที่สอง สิ่งมีชีวิตจะประพฤติดำเนินพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าได้ผลตอบแทนงามในอดีต ประการที่สาม สิ่งมีชีวิตจะประพฤติดำเนินสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับอดีตซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลตอบแทนที่ดี ประการที่สี่ สิ่งกระตุ้นในอดีตที่ทำให้ผลตอบแทนที่ดีจะก่อให้เกิดพฤติกรรมทำนองเดียวกับอดีตอีก ประการที่ห้า การประพฤติดำเนินพฤติกรรมจะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ ตราบที่มันยังให้ผลตอบแทนประการที่หก สิ่งมีชีวิตจะแสดงความโกรธ หากพฤติกรรมหนึ่งซึ่งในอดีตเคยก่อผลตอบแทน แต่ปัจจุบันไม่ก่อผลเช่นนั้นอีก ประการที่เจ็ด สิ่งมีชีวิตได้รับรางวัลจากพฤติกรรมเฉพาะอย่างมากขึ้นเท่าใด พฤติกรรมนั้นก็จะลดรางวัลลงเท่านั้น และสิ่งมีชีวิตนั้นก็จะมีความโน้มที่จะประพฤติดำเนินเพื่อหารางวัลอย่างอื่นต่อไป

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดปรัวรตนิยมในจิตวิทยาพฤติกรรมจะมีความเชื่ออยู่ว่า มนุษย์หวังสนองความต้องการของตนหรือถือประโยชน์ของตนเป็นหลัก จะเลือกกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่มีคุณค่าตามที่ตนคาดหวังไว้ หากพฤติกรรมใดที่เกิดเป็นผลดีก็จะกระทำซ้ำอีก แต่หากพฤติกรรมใดที่ไม่เกิดผลดีก็จะไม่นำมาประพฤติดำเนินอีกแต่จะเลือกการกระทำแบบใหม่อันถือได้ว่าเป็นรางวัลที่ต้องการตอบสนองจากการแลกเปลี่ยน

อย่างไรก็ตาม ได้มีการแบ่งทฤษฎีปรัวรตนิยมออกเป็น 2 ประเภทกว้างคือ

1. ปรัวรตนิยมพฤติกรรม ซึ่งมีแนวความคิดตามพื้นฐานความรู้ด้านจิตวิทยาพฤติกรรม เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนหรือกลุ่มขนาดเล็ก บางครั้ง เรียกว่า การแลกเปลี่ยนระดับบุคคล บุคคลที่สนใจงานด้านนี้และมีผลงานกว้างขวาง ได้แก่ จอร์จ ซี. โฮแมนส์
2. ปรัวรตนิยมเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีแนวความคิดตามพื้นฐานทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างคนหมู่มาก ซึ่งอาจจะเรียกว่า การแลกเปลี่ยนการรวมหมู่ มีผู้สนใจและมีผลงาน ปีเตอร์ เอ็ม เบลา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 100)

จากทฤษฎีปรัวรตนิยมสามารถนำมาสังเคราะห์ได้เป็นตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ ด้านสถานศึกษา ด้านการเงิน ด้านค่านิยมในอาชีพและตลาดแรงงาน ด้านเกียรติยศชื่อเสียง

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียน

ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่การที่มนุษย์ได้มาซึ่งปัจจัยดังกล่าว มนุษย์จะต้องประกอบอาชีพหรือทำงาน (Roe, 1965, p. 35) กล่าวไว้ว่าอาชีพนั้นนอกจากจะเป็นวิถีทางที่ได้มาซึ่งค่าตอบแทน เพื่อนำไปซื้อปัจจัยต่าง ๆ มาสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการทางจิตใจ และความต้องการทางสังคมของมนุษย์อีกด้วย การตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพนั้น ควรคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงานมิใช่เลือกเรียนตามความต้องการของตนเองเพียงประการเดียว การเรียนต่อนั้นได้รับอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านผู้ปกครอง และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถอธิบายไว้ดังนี้

ปัจจัยด้านนักเรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนวิชาชีพและการประกอบอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับเพศ อายุ ลำดับที่การเป็นบุตร ผลการเรียนและความคาดหวังของนักเรียนซึ่งมีผู้วิจัยปัจจัยด้านนักเรียนไว้ดังนี้

เพศ

ในการเลือกเรียนและการประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกของตนนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง สุรชัย จันทรวิจิตร (2540, หน้า 15) ได้อธิบายว่า เพศนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เพศชายและเพศหญิงเลือกอาชีพที่แตกต่างกันและเหมาะสมกับเพศของตนเอง จากทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (super theory of career development) กล่าวว่า ในชีวิตของแต่ละบุคคลจะมีลำดับของการเลือกอาชีพและประกอบอาชีพต่าง ๆ กันสรุปได้ดังนี้

แบบฉบับของการประกอบอาชีพของเพศชาย (male career pattern) ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. แบบฉบับของการประกอบอาชีพที่มั่นคง (stable working career pattern) ซึ่งจะเริ่มต้นจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพที่มั่นคงจนตลอดชีวิตการทำงานนั้น
2. แบบฉบับของการประกอบอาชีพธรรมดาโดยทั่วไป (conventional career pattern) ซึ่งจะเริ่มจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะทดลองการทำงานหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่างแล้วจึงประกอบอาชีพที่ถาวร
3. แบบฉบับของการประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคง (unstable career pattern) ซึ่งจะทดลองทำงานไปเรื่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อย ๆ ไม่ได้ทำงานที่เรียกได้ว่าประกอบอาชีพที่ถาวร

แบบฉบับของการประกอบอาชีพของเพศหญิง (female career pattern) ซึ่งแบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ

1. การเป็นแม่บ้านถาวร (stable homemaking career pattern) ซึ่งเริ่มจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วแต่งงานเป็นแม่บ้านโดยไม่เคยมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเลย

2. แบบฉบับของการประกอบอาชีพธรรมดาโดยทั่วไป (conventional career pattern) ซึ่งเริ่มจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะทำงานระยะสั้น ๆ แล้วจึงแต่งงานเป็นแม่บ้าน

3. แบบฉบับของการประกอบอาชีพที่มั่นคง (stable working career pattern) ซึ่งจะเริ่มต้นจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วประกอบอาชีพที่ถาวรตลอดชีวิตการทำงาน

4. การเป็นแม่บ้านและประกอบอาชีพพร้อมกัน (double track career pattern) ซึ่งจะเริ่มต้นจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพแล้วจึงแต่งงาน เมื่อแต่งงานแล้วจะทำหน้าที่แม่บ้านและประกอบอาชีพพร้อมกัน

5. การประกอบอาชีพบ้างเป็นแม่บ้านบ้างสลับกัน (interrupted career pattern) ซึ่งจะเริ่มต้นจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพแล้วจึงแต่งงาน เมื่อมีลูกแล้วจะทำหน้าที่แม่บ้านแต่เพียงอย่างเดียว เมื่อลูกโตแล้วจึงเข้าประกอบอาชีพใหม่

6. การประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคง (unstable career pattern) ซึ่งจะเริ่มต้นจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพ เมื่อแต่งงานแล้วก็เลิกประกอบอาชีพ หันมาทำหน้าที่แม่บ้าน แล้วไปประกอบอาชีพใหม่

7. การทดลองประกอบอาชีพหลายอย่าง (multiple trial career pattern) ซึ่งจะเริ่มต้นจากระยะศึกษาเล่าเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วจะทดลองทำงานและเปลี่ยนงานหลายอย่าง โดยไม่มีอาชีพถาวรอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ความแตกต่างในการเลือกเรียนและประกอบอาชีพของเพศชายและเพศหญิง ได้มีผู้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยของ เกตุมณี มากมี (2536) ที่พบว่าเด็กชายชาวเขาเผ่าม้งซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย เช่นกันจะมีโอกาสได้เรียนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษามากกว่าเด็กหญิง สำหรับผลงานวิจัยที่แสดงว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อ ได้แก่ ผลงานวิจัยของสมศรี ชูส่งแสง (2532) และ บุญเพ็ง ธาณี (2530) ที่ศึกษานักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการเรียนต่อและไม่ต้องการเรียนต่อ รวมทั้งผลงานวิจัยของนวลศิริ พงศถาวรภิญโญ (2529) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการเรียนต่อและไม่เรียนต่อ และสอดคล้องกับผลการวิจัย

ของจิราลักษณ์ อุทธิเดชโยธิน (2544) ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12

วีระพล เวชยางกูล (2542, หน้า 71) ได้ทำการวิจัยและพบตรงกันว่า นักเรียนหญิงมีความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพมากกว่านักเรียนชายและทองปาน แวงโสธรณ์ (2541, หน้า 84) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเลือกเรียนสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่านักเรียนชาย เนื่องจากสามารถนำความรู้จากวิชาชีพไปประกอบอาชีพเสริมได้นอกจากนี้ เวิร์ตส์ (Werts, 1968) พบว่า ในการศึกษาในระดับต่ำ นักเรียนชายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนหญิง แต่สำหรับการศึกษาในระดับสูง ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกัน

สตรอง (Strong, 1954) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของเพศชายและหญิง พบว่า เพศชายและหญิงมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกันและจะคงอยู่ในสภาพนี้ตั้งแต่อายุ 14-38 ปี กล่าวคือ เพศชายสนใจอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์การเมือง ทหาร และอาชีพที่มีลักษณะโลดโผน ตื่นเต้น ส่วนเพศหญิงจะสนใจอาชีพเกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี กิจกรรมทางวรรณคดี บัญชี ครุ และงานสังคมสงเคราะห์ และพบว่า ทั้งเพศชายและหญิงสนใจดนตรีและบัญชีพอกัน และรอซ (Rose, 1971, pp. 456-461) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพได้ผลทำนองเดียวกันกับสตรอง

แชนนี่ (Channay, 1969) ได้ศึกษาพบว่า ความต้องการด้านอาชีพของนักเรียนหญิงแตกต่างไปจากนักเรียนชาย ด้านแนวทางไปสู่ความเป็นใหญ่และความสำเร็จในอาชีพ

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยเห็นว่าความสนใจในการประกอบอาชีพของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน กล่าวคือ เพศชายจะสนใจเกี่ยวกับงานประเภทเครื่องยนต์กลไก งานด้านคำนวณ ด้านศิลปะ ทหาร ตำรวจ มากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิง สนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานด้านภาษา วรรณคดี และงานด้านบริการสังคมมากกว่าเพศชาย ผู้วิจัยจึงทำตัวแปรเพศมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

อายุ

อายุเป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่มีความสำคัญและน่าสนใจในการทำวิจัย ซึ่ง กัลยา สุวรรณแสง (2535, หน้า 87) กล่าวว่า ความแตกต่างของเด็กคนเดียวกันในวัยที่แตกต่างกัน ความคิด ความในใจ แม้แต่ลักษณะบางส่วนของร่างกายย่อมแตกต่างกันตามวัยและเวลา

ความพึงพอใจในโรงเรียนอาชีวศึกษานั้น วุฒิกาวะทางด้านอายุของผู้เรียนนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการเรียน ซึ่ง วัชร มีทรัพย์ (2542, หน้า 71) ได้กล่าวไว้ว่า การเลือกอาชีพในระยะนี้

จะยึดความสนใจ ความสามารถและค่านิยมในอาชีพ ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนไปตามอายุและประสบการณ์ เพื่อเลือกและตัดสินใจประกอบอาชีพในอนาคตที่มีความมั่นคงและก้าวหน้าต่อไป จากทฤษฎี การพัฒนาอาชีพ (วีรพล เวชยางกูร, 2542, หน้า 71) ได้อธิบายถึงความสนใจในการเลือกอาชีพ ของคนออกเป็นช่วง ๆ ของอายุ โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง

1. ระยะเพื่อฝัน เป็นช่วงอายุอยู่ในวัยเด็ก ก่อนอายุ 11 ปี เด็กจะนึกถึงและชอบอาชีพ ตามที่เห็น ความคิดทางด้านอาชีพเกิดจากอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมหรือความสามารถของตนเอง เพียงแต่คิดฝันตามสิ่งแวดล้อมและสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

2. ระยะการเปลี่ยนแปลง เป็นระยะที่เลือกอาชีพโดยไม่ได้ตกลงใจแน่นอน เพราะ พิจารณาองค์ประกอบเพียงบางส่วน ไม่ได้ดูในรายละเอียด เช่น อาจจะพิจารณาความสนใจ ความถนัด ความคิดความเชื่อของตนเอง การที่ได้เคยอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์และมีคะแนนวิชาใน กลุ่มวิทยาศาสตร์ดี แต่ไม่ได้พิจารณาถึงวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในสายวิทยาศาสตร์ หรือบางครั้งเด็กเลือกอาชีพตามค่านิยม ซึ่งพอสรุปความเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงอายุได้ดังนี้ อายุ ระหว่าง 11-12 ปี ช่วงนี้มีความสนใจอาชีพที่ใกล้ตัวซึ่งใกล้เคียงกับระยะเพื่อฝัน อายุระหว่าง 13-14 ปี ช่วงนี้คำนึงถึงความสามารถของตนเอง ว่าตนเองทำอะไรได้ดีบ้าง อายุ 15-16 ปี ช่วงนี้ คำนึงถึงค่านิยมของตนเองซึ่งมีส่วนสำคัญในการเลือกอาชีพ อายุ 17-18 ปี ช่วงนี้เป็นการผสมผสานความสนใจ ความสามารถและค่านิยมของตนเองมาใช้ในการพิจารณาในการเลือกอาชีพ มีการเตรียม การและวางแผนอาชีพ

3. ระยะพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง เป็นช่วงอายุระหว่าง 17-21 ปี อยู่ในช่วง การพิจารณาความสามารถ ความถนัดและอาชีพประกอบกัน เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือก อาชีพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีผู้ศึกษาอายุกับการเรียน ดังนี้ วีรพล เวชยางกูร (2542, หน้า 75) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังเกตกรรม สามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว พบว่า กลุ่มผู้เลือกศึกษาต่อสายอาชีพโดยรวมมีอายุระหว่าง 16-18 ปี และจิตติมา รักนาค (2542, หน้า 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจความ สนใจในอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 ในเขตภาคเหนือ พบว่านัก เรียนที่มีอายุมากกว่ามีความสามารถในการเลือกอาชีพต่างไปจากนักเรียนที่มีอายุน้อย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของไครส์ (Crites, 1973) กล่าวว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องและในกระบวนการเลือกอาชีพนี้ บุคคลจะเลือกอาชีพ โดยห่างไกลจากความเป็นจริงในช่วงอายุต้นและระดับความจริงจะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับฮอปฟ์อด (Hoppock, 1969) ได้สรุปผลจากการรวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทาง

อาชีพว่าเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นจะสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมถูกต้องตามความเป็นจริงมากขึ้น และพบว่าเด็กสามารถเลือกอาชีพได้แน่นอนตั้งแต่ก่อนเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแม้แต่ในระดับประถมศึกษาที่เช่นเดียวกัน

ไวน์รอต (Weinroth, 1974) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของเด็กผู้หญิงวัยรุ่น (อายุ 13-18 ปี) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนในระดับชั้นปีที่ 8-12 ในเขตเมืองเทียโอกา (Tioga) และ พอตเตอร์ (Potter) ในรัฐเพนซิลวาเนีย กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแฮทแมน-ไทเธอร์ (Hachman-Taither Vocational Inventory) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุสูงกว่า 16 ปี จะมีความสนใจในอาชีพแคบและลึกซึ้งกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่าเด็กในวัยนี้มีความเข้าใจตนเองและมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพมากขึ้น

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ความสนใจในการเลือกเรียนและเลือกอาชีพนั้นจะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15 ปีขึ้นไป เป็นช่วงอายุที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากเริ่มเข้าสู่วัยที่มีความรับผิดชอบและสนใจต่อการเรียน ผลที่ตามมาคือ นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนมากขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้นสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมถูกต้องตามความเป็นจริงมากขึ้นเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น อายุจึงเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วย

ลำดับที่การเป็นบุตร

ลำดับที่การเป็นบุตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียน ถึงแม้จะมีใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลโดยตรงนักแต่เป็นปัจจัยเสริมภายนอกที่ทำให้นักเรียนได้รับการเรียนต่อหรือไม่ได้รับการเรียนต่อ อันมีผลมาจากความคาดหวังของบิดามารดาและความพร้อมของบิดามารดาที่ให้กับบุตร จะเห็นได้ว่าลำดับที่การเป็นบุตรส่งผลต่อการเรียนดังเช่นงานวิจัยของ เทียมจันทร์ จาตุกัญญา ประทีป (2523) นวลศิริ พงษ์ถาวรภิญโญ (2529) บุญเพ็ง ธาณี (2530) และเกตุมนี มากมี (2536) พบว่า ลำดับที่ของการเป็นบุตรมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อและไม่เรียนต่อของนักเรียน บุตรที่เป็นลูกคนโตแทบจะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในกรณีที่ผู้ปกครองมีบุตรหลายคน ขณะที่บุตรคนสุดท้ายมีโอกาสมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ (2536) พบว่า การเกิดเป็นบุตรคนสุดท้ายไม่ว่าจะเป็นลูกสาวหรือลูกชายก็ย่อมมีโอกาสได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่าบุตรคนโตอย่างชัดเจน ขณะที่ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา (2514) พบว่า เด็กที่เป็นบุตรคนเดียวของครอบครัวจะมีโอกาสศึกษาต่อมากที่สุด รองลงมาคือ เด็กที่เป็นบุตรคนสุดท้อง ส่วนบุตรคนกลางมีโอกาสศึกษาต่อน้อยที่สุด

ผลการวิจัยของ แคมมายเออร์ (Kammeyer, 1967) พบว่า บุตรคนหัวปีจะต้องเป็นผู้นำคนรองๆ ลงไป และจะต้องเป็นตัวกลางระหว่างบิดามารดากับน้องๆ คนอื่น ทั้งในด้านการสื่อสารและในการคุ้มครองให้ความปลอดภัย บทบาทเช่นนี้ทำให้บุตรคนหัวปีมีพัฒนาการทางภาษา

ดีกว่าคนอื่น ๆ ฟาร์เลย์ (Farley, 1967) กล่าวว่า บุตรคนหัวปีได้รับสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิทธิพลในการมุ่งใจทางสติปัญญาสูงกว่าคนอื่น ๆ จึงทำให้เก่งกว่าคนอื่น และ ไอเซนช และคูกสัน (Eysenck & Cookson, 1970) ได้ศึกษาเด็กชายและเด็กหญิงในระดับประถมศึกษาในอังกฤษจำนวน 4,000 คน พบว่า บุตรคนโตเรียนได้ดีกว่า แต่ในเรื่องความสามารถทางด้านอื่น ๆ และบุคลิกภาพแล้ว บุตรคนโตมิได้แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ นอกจากนี้ มานี (Mani, 1983) ศึกษาตัวกำหนดความคาดหวังทางการศึกษาของเยาวชนอินโดนีเซีย พบว่า เยาวชนที่เป็นบุตรคนสุดท้ายจะได้รับการศึกษาระดับเกรด 3 มากกว่าเยาวชนที่เป็นบุตรคนแรก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สตีเฟน (Stephen, 1983) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของการบรรลุผลทางการศึกษาของเด็ก งานวิจัยเชิงประจักษ์ในฮ่องกง พบว่า การที่เด็กเป็นบุตรคนเดียวหรือบุตรคนสุดท้ายจะได้รับการศึกษาสูงสุด แต่ถ้าเป็นบุตรในลำดับอื่นจะได้รับการศึกษาจะลดลง ซึ่งแตกต่างจากผลงานวิจัยของ สมศรี ชูสงแสง (2532) พบว่า จำนวนพี่น้องและลำดับการเกิดเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการศึกษาต่ออย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรลำดับการเกิดมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการศึกษาต่ออย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติด้วย

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ลำดับที่การเป็นบุตรน่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน บุตรคนโตอาจได้รับการศึกษาน้อยกว่าบุตรคนสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวแปรในครั้งนี้ด้วย

ผลการเรียนของนักเรียน

ผลการเรียนของนักเรียน เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งอาจเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนต่อและประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียน จากทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบ (trait and factors theory) อธิบายว่า การใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ องค์ประกอบซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จตลอดจนความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ผลการเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งอธิบายว่า บุคคลที่มีผลการเรียนดีในแขนงวิชาใดมักจะเลือกในแขนงวิชานั้นและบุคคลที่มีผลการเรียนในเกณฑ์ดีมีแนวโน้มจะเลือกในระดับวิชาชีพ

จากผลการวิจัยของ ทวีชัย วิริยะโกศล (2541, หน้า 92-94) ได้กล่าวไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาถือเป็น ความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนแต่ละบุคคลที่เป็นตัวพยากรณ์โอกาสทางการศึกษา และการประกอบอาชีพในอนาคตของบุคคลได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาในอดีตส่วนใหญ่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาของบุตร ถ้าบุตรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีหรือต่ำก็มักไม่ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อใน

ระดับสูงขึ้น หากบุตรที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความคาดหวังทางการให้การศึกษาแก่บุตร ก็สูงไปด้วย หรือได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ประมวล วิทยากร (2542 , หน้า 115) ได้ศึกษา วิจัยเรื่อง ค่านิยมในอาชีพและการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเลือกเรียนอาชีวศึกษา เนื่องจาก นักเรียนทราบว่าตนมีผลการเรียนในระดับปานกลาง และชัยวัฒน์ พันระเวช (2542, หน้า 79) ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกันของวุฒิภาวะทางอาชีพ ความสนใจในอาชีพ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนกับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเลือกอาชีพแตกต่างจาก นักเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอุมาพร จิตอุดม (2543, หน้า 150) ได้ ทำการวิจัยเรื่องความมุ่งหวังของบิดาที่มีต่อการศึกษาและอาชีพของบุตร ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนสังกัดเอกชน ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพ ซึ่งนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูง ปานกลางและต่ำจะเลือกเรียนสาขาวิชาชีพแตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของนักวิจัยชาวต่างประเทศหลายท่าน เช่น ซูเปอร์ (Super, 1969) ได้ศึกษาติดตามผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนตั้งแต่อยู่ในโรงเรียนจนเข้าสู่วิทยาลัย เป็นระยะเวลา ติดต่อกัน 10 ปี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพของ พฤติกรรมทางอาชีพของนักเรียนสอดคล้องกับเอ็ดดี้ (Eaddy, 1969) ซึ่งศึกษาและวิจัยองค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนอาชีวเกษตรในรัฐหลุยส์เซียน่า จำนวน 741 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการเลือกระดับอาชีพของนักเรียนและเบลค เบิร์น (Blackburn, 1975) พบว่า นักเรียนจะมีความคาดหวัง ความปรารถนาทางการศึกษาและ อาชีพสูงขึ้นตามเกรดเฉลี่ย

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ผลการเรียนของนักเรียนเป็นปัจจัย สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ และนักเรียนมีความคาดหวังในการเรียนต่อจะสูงขึ้นตามเกรด เฉลี่ยของนักเรียน นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำจะเลือกเรียนต่างกันซึ่ง ผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวแปรในครั้งนี้

ความคาดหวังของนักเรียน

ความคาดหวังของนักเรียนมีผลต่อความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนดังเช่น วิศิษฐ์ จงประเสริฐ (2536 , หน้า 32) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องความคาดหวังทางด้านการศึกษาและอาชีพของ นักศึกษาไว้ว่า การศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งในจำนวนสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ที่ได้รับการยอมรับในบรรดากลุ่มชน

ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นคนดี ไพร์ คนรวย คนจน ตลอดจนกลุ่มชนที่ประสบความล้มเหลว และความ
สำเร็จจากระบบการศึกษาเองว่าเป็น “ของดี” หรือ “สิ่งที่พึงประสงค์” ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนให้
เห็นถึงความเชื่อมั่นและความศรัทธาในบทบาทและพลังของการศึกษาที่จะบันดาลให้เกิดสิ่งที่ยังความ
พอใจให้แก่ผู้ที่มีโอกาสเป็นเจ้าของจากผลงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ชี้ให้เห็นอย่าง
ชัดเจนว่าในระดับปัจเจกบุคคล การศึกษาสามารถเลื่อนชั้นทางสังคม การเจริญฐานะทางเศรษฐกิจ
และการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกทางการเมือง ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงมีความจำเป็นที่บุคคลจำเป็นต้องแสวง
หาความรู้ใส่ตนเมื่อมีโอกาส การศึกษาสามารถคลอบคลุมให้บุคคลประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนา
และจากการศึกษาวิจัยของ อมรรวณ จามน้อยพรหม (2520) อังฉรา ถัลยาณชาติ (2523) เกี่ยวกับ
เหตุผลในการเข้ามาเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 4 พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งมีอาชีพทำอยู่แล้ว แต่ทุก
คนต้องการความก้าวหน้าในการทำงาน จึงต้องขวนขวายมาศึกษาเล่าเรียน เพื่อหาความรู้เพิ่มเติม
สำหรับปรับปรุงงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อต้องการ โอนย้ายไปทำงานต่างถิ่นที่ก้าว
หน้า นอกจากนี้ ณรงค์ เทียนส่ง (2526) ได้ศึกษาเหตุผลในการไปเรียนการศึกษานักศึกษา
ผู้ใหญ่ พบว่า มีเหตุผลเพื่อสร้างอนาคตของตนเอง เพื่อยกสถานภาพชีวิตของตนเองให้สูงขึ้น เพื่อใช้
เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต้องการให้เฉลี่ยฉลาดเหมือนคนอื่น และต้องการเรียนให้สูงขึ้น เหตุผล
ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมุท นุชนารถ (2521) ซึ่งได้ศึกษาความต้องการทางการศึกษา
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและพบว่า วิชาที่นักเรียนต้องการศึกษามาก
เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับเกียรติยศชื่อเสียงและความร่ำรวย ตลอดจนความก้าวหน้าใน
อาชีพ และจากการศึกษาของ ประภาศรี มานะ (2528) พบว่า ลักษณะของการประกอบอาชีพทำให้นัก
ศึกษาศึกษาต่อต่างกัน จึงเป็นมูลเหตุจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้ นักศึกษามีความต้องการที่จะเรียนต่อ
คือต้องปรับปรุงอาชีพที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าความคาดหวังของนักเรียนน่าจะสัมพันธ์กับ
ความพึงพอใจในการเรียน ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้

ปัจจัยด้านผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง คือ ผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นอิทธิพลของผู้ปกครองจึงมีผลโดย
ตรงต่อพฤติกรรม ทักษะ และความพร้อมทางจิตใจของนักเรียนเป็นอย่างมาก นักเรียนจึงซึมซับ
และเลียนแบบอย่างของผู้ปกครองโดยตรง

สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง

ความสมบูรณ์ของครอบครัวบ่งบอกถึงสถานภาพของการสมรสของผู้ปกครองหรือ
โครงสร้างทางครอบครัว ครอบครัวที่สมบูรณ์จะต้องประกอบด้วย พ่อ แม่และลูก โดยจะต้องมี
ความรัก ความเข้าใจ และความสามัคคี หากครอบครัวใดที่มีปัญหาครอบครัว เช่น บิดามารดา

เสียชีวิต หย่าร้าง หรืออยู่ด้วยกันแต่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ลักษณะปัญหาทางครอบครัวเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนทั้งสิ้น ดังเช่นการวิจัยของสุนันทา แสงทอง (2523) พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองอยู่ด้วยกัน มีความมุ่งหวังทางการศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองเป็นม่าย หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่ผู้ปกครองอยู่ด้วยกัน ทำให้สภาพครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคง เนื่องจากมีผู้ปกครองคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลศิริ พงศ์ถาวรภิญโญ (2529) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับความต้องการศึกษาต่อของนักเรียนศึกษาผู้ใหญ่ นั้นผู้ปกครองยังมีชีวิตอยู่และอยู่ด้วยกัน รองลงมาบิดาเสียชีวิต ผู้ปกครองยังมีชีวิตแต่แยกกันอยู่ มารดาเสียชีวิตและผู้ปกครองเสียชีวิต เช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของบุญเพ็ง ธาณี (2530) พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่ศึกษาต่อและนักเรียนไม่ศึกษาต่อ ยังคงอยู่ด้วยกัน แต่นักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อจะมีสภาพที่ผู้ปกครองหย่าร้าง หรือเป็นม่ายสูงกว่านักเรียนที่ศึกษาต่อ

Knudsen (1965) โกวาน และเดมอส (Gowan & Demos, 1966) สรุปสาเหตุที่นักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคัน เป็นเพราะผู้ปกครองแยกกันอยู่ ทำให้นักเรียนขาดความอบอุ่น และทำให้เกิดความซึมเศร้า และงานวิจัยซึ่งครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่มีโอกาสร่วมมืออบรมสั่งสอนด้านวิชาการและสังคม จะดีกว่ามีบิดาหรือมารดาคนเดียว ซึ่งผู้ใหญ่คนเดียวเลี้ยงดูเด็กย่อมจะต้องยากกว่า (ปาริชาติ สุขุม, 2529)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีความพร้อมทางครอบครัวมีโอกาสได้เรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีความพร้อมทางครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า สถานภาพสมรสของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง

อาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพของผู้ปกครอง แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพที่ใช้สมอง บุตรย่อมมีโอกาสได้เรียนต่อในระดับสูง สำหรับครอบครัวที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพที่ใช้แรงงานบุตรมักจะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ ดังเช่น ทองปาน แวงโสธรณ์ (2541, หน้า 83) ได้ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการเลือกเรียนสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพบิดามารดากับแรงจูงใจด้านความสามารถเฉพาะตน ด้านลักษณะอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กัน วิจัย จันทร์ชัน (2541, หน้า 165) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์กับนักเรียนไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีความสนใจในอาชีพไม่แตกต่างกันซึ่งหมายถึงนักเรียนสนใจในอาชีพไม่สอดคล้องกับอาชีพของบิดามารดานั่นเอง และ สุทธิพงศ์

ชมจรัส (2542, หน้า 155) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า อาชีพของบิดามารดาของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพที่นักเรียนสนใจ

นอกจากนั้นยังมีการวิจัยของนักวิจัยชาวต่างประเทศเกี่ยวกับอาชีพของผู้ปกครองที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน ได้แก่ โคลาโซ (Collazo, 1967, pp. 1534A-1535A) ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพของเด็กหนุ่มสาว พบว่า นักเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมในเมือง บิดาประกอบอาชีพชั้นสูงหรือรับราชการ มักจะเลือกอาชีพในระดับต่ำ หรืออาชีพที่ทำงานหนักเป็นส่วนมาก ส่วน เอ็ดดี้ (Eaddy, 1969) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนวิชาชีพของนักเรียน พบว่า อาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเฟลด์และฮัลเซย์ (Floud & Halsey, 1969) พบว่า ระดับอาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับโอกาสในการเรียนต่อ นั่นคือ ถ้าผู้ปกครองมีอาชีพระดับสูง บุตรมีแนวโน้มที่จะได้เรียนต่อ

แบลคเบอร์น (Blackburn, 1975, p. 4152-A) ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและความปรารถนาในการศึกษาและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้าย พบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดามีอาชีพอยู่ในระดับสูง จะมีความคาดหวังและปรารถนาในอาชีพสูงกว่านักเรียนที่มีบิดามารดามีอาชีพอยู่ในระดับต่ำ ส่วนเพียร์ทรอฟีราและสเปตตี้ (Pietrofera & Splete, 1975) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพเช่น เวอร์ส (Werts) ได้เปรียบเทียบอาชีพของบิดามารดากับการเลือกอาชีพของบุตร พบว่า บุตรชายมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่คล้ายคลึงบิดาของเขามากกว่าอาชีพอื่นๆ นอกจากนั้นสเลจ (Sledge, 1976, pp. 359-362) ได้ศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาพบว่า อาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดาเป็นตัวพยากรณ์ผลการเรียนที่ดี

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่ากลุ่มอาชีพของบิดามารดามีความสำคัญต่อโอกาสการเรียนต่อของบุตรเป็นอย่างมาก กล่าวคือบิดามารดาที่ประกอบอาชีพรับราชการนั้นมีความมุ่งหวังให้บุตรได้เรียนต่อในระดับสูง จนทำให้เห็นความแตกต่างไปจากกลุ่มอาชีพเกษตรกรและอาชีพกรรมกรเป็นอย่างมาก ซึ่งบิดาในกลุ่มอาชีพหลังนี้ต่างก็มีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรต่ำ ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเกี่ยวกับอาชีพของผู้ปกครองมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

รายได้ของผู้ปกครอง

รายได้ของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนของบุตรหลาน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะเศรษฐกิจสังคมระดับกลางจะเลือกอาชีพระดับสูงกว่าอาชีพบิดามารดา เนื่องจากคนชั้นกลางมักจะสนับสนุนให้ลูกเลือกอาชีพที่มีเกียรติและมีรายได้ดีกว่าตน เพราะมีกำลังความสามารถพอที่จะสนับสนุนบุตรหลานได้ เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้สูงตั้งใจเรียนต่อถึงระดับอุดม

ศึกษาและเลือกอาชีพระดับวิชาชีพ แต่เด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะเลือกอาชีพที่ไร้ทักษะหรือความชำนาญ ไม่มีลักษณะที่ซับซ้อนจะเห็นได้ว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยระดับความหวังไว้สูง ดังเช่นงานวิจัยของ อูไร มั่นหมั่น (2539, หน้า 35) ได้กล่าวถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองที่ส่งผลกระทบต่อหรือไม่เรียนต่อของนักเรียน ดังนี้ ฐานะทางเศรษฐกิจสูง หมายถึง ผู้ปกครองมีรายได้มากกว่า 18,000 บาทต่อเดือน ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง หมายถึง ผู้ปกครองที่มีรายได้ระหว่าง 9,000-18,000 บาทต่อเดือน และฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน

จงจิตต์ อัสาริกา (2541, หน้า 137) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา จังหวัดรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดาสัมพันธ์กับการเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยบิดาจะเป็นผู้มีบทบาทในการเลี้ยงครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่มาจากบิดาเป็นหลัก ถ้าบิดามีรายได้น้อยก็ส่งผลต่อการศึกษาของบุตร จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อสายอาชีพของนักเรียนพวงรัตน์ ศรีเพ็ญ (2542, หน้า 69) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาผลของรายได้ของบิดามารดาที่มีต่อผลการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตภาคเหนือ ที่มีอายุระหว่าง 14-18 ปี จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามประวัติส่วนตัวของนักเรียนและแบบสำรวจความพึงพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์ พบว่า รายได้ของบิดามารดามีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยนักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้ระดับปานกลางและรายได้ระดับสูงจะ สนใจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด ในขณะที่นักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้ต่ำจะสนใจอาชีพเกี่ยวกับงานสำนักงาน งานเสมียน

นอกจากนั้นยังมีนักวิจัยชาวต่างประเทศได้ศึกษารายได้ของผู้ปกครองที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนดังเช่นการวิจัยของเจนส์ (Jencks, 1967, p. 90) พบว่า จำนวนครอบครัวที่มีรายได้น้อยจะมีร้อยละที่ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเอกชน (Private University) น้อยกว่าพวกที่มีรายได้สูง ในขณะที่พวกที่มีรายได้สูงมีจำนวนร้อยละที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยหลักสูตร 4 ปีของรัฐ (Public 4 – Yearcollege) มีมากกว่าพวกที่มีรายได้ต่ำ แต่พวกที่บิดามีรายได้ปานกลางจะมีร้อยละที่ได้เรียนในมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยจำนวนใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำจะมีโอกาสได้เรียนในมหาวิทยาลัยน้อยมาก หรือมีโอกาเรียนอย่างดีแค่วิทยาลัยหลักสูตร 4 ปีเท่านั้น และในปี 1974 เรมอนด์ (Ramond, 1974, p. 2021-A) ได้ศึกษาเรื่องสถานภาพและประสบการณ์ของนักศึกษาที่เข้าเรียนในสาขาวิชาชีพในวิทยาลัยขั้นต้น (Junior College) ในรัฐโคโลราโด (Colorado) สหรัฐอเมริกา พบว่า 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างมาจากครอบครัวที่มีบิดามีรายได้ 5,000 ดอลลาร์

ต่อไป แสดงว่านักศึกษาที่สมัครเข้าเรียนในสาขาวิชาชีพดังกล่าว มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้จะดี

กินเบอร์ก (Ginzberg, 1974) พบว่า ความคาดหวังของเด็กที่มีต่อครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และรายได้สูงต่างกัน เช่น เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะถือว่าพวกเขาจะศึกษาต่อระดับวิทยาลัยและทำงานตามอาชีพที่เขาสนใจ แต่เด็กจากกลุ่มครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ จะคิดถึงงานเกี่ยวกับงานของบิดาของเขา ซึ่งหมายถึงงานที่ใช้ทักษะหรือกึ่งทักษะ อามาโต และโอซิลทรี (Amato & Ochiltree, 1986) กล่าวว่า เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มีทรัพยากรมาก ย่อมเป็นไปได้ที่จะได้รับการศึกษามากกว่าและทำงานน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบกับเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มีทรัพยากรน้อย ซึ่งในครอบครัวที่มีทรัพยากรมากไม่เพียงแต่จะสามารถกระจายทรัพยากรและอำนวยความสะดวก เพื่อให้เด็กมีโอกาสทางการศึกษามากกว่าเท่านั้น แต่ยังให้แบบอย่างที่เป็นประสบความสำเร็จที่เด็กจะสามารถเอาเป็นแบบอย่างได้ด้วย

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ผู้ที่ต้องการเรียนต่อโดยบิดามารดามีรายได้ต่ำผู้เรียนจะมีโอกาสได้ศึกษาน้อย ส่วนผู้ที่บิดามารดามีรายได้ระดับปานกลางและสูงมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเกี่ยวกับรายได้ของผู้ปกครองมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

จากทฤษฎีการเลือกอาชีพของ ฮอปพ็อค (Hoppock, 1969) ได้สรุปองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุและอิทธิพลในการเลือกอาชีพของบุคคลในด้านต่าง ๆ ซึ่งระดับอิทธิพลการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ระดับการศึกษาของผู้ปกครองสูง ย่อมมีโอกาสเลือกอาชีพได้กว้างขวางขึ้น เพราะฉะนั้นระดับการศึกษาของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียน จะเห็นได้จากการที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกันจะเห็นความสำคัญของการศึกษาต่างกัน

ระดับการศึกษาของผู้ปกครองกับการเลือกเรียนสายอาชีพและประกอบอาชีพได้มีผู้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ วีรพันธ์ ช่อตรง (2540, หน้า 150) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของทัศนคติ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของบิดามารดาที่มีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน โดยบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงมีผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ สมบัติ สุขสมบูรณ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยต่อความสนใจเลือกเรียนต่อสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันเลือกอาชีพแตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยของออสเบอร์น (Oborn, 1971) พบว่า เด็กที่บิดามารดาศึกษาจบในระดับวิทยาลัย ได้รับเกรตเฉลี่ยสูงอย่างมีนัยสำคัญ มีความมั่นใจในตัวเอง และมีความทะเยอทะยาน ความคาดหวังสูงกว่าเด็กที่มีบิดามารดาศึกษาไม่จบระดับมัธยมศึกษา ขณะที่บาเบอร์ (Baber, 1975, pp. 395-396) พบว่า คนที่มีระดับการศึกษาสูงบุตรมักจะมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงด้วย นอกจากนั้น กรอฟอร์ด (Grawford, 1970) ได้ศึกษาวิจัยนักเรียนที่มีโอกาสเรียนต่อ พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนอยู่มีระดับการศึกษาสูง เห็นคุณค่าของการศึกษาและส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จทางการศึกษา ริดเดอร์และคอนเกอร์ (Reeder & Conger, 1984) ได้ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อโอกาสที่บุตรจะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงบุตรมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาสูงตามไปด้วย ส่วนเชอร์นิชอฟสกี (Chernichovsky, 1985) ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม และประชากรที่มีต่อการเข้าเรียนของเด็กในประเทศบอตสวานา (Botswana) พบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวมีผลต่อการได้รับการศึกษาของเด็กมากที่สุด ซึ่งผู้ปกครองมีการศึกษาสูงเพียงใดโอกาสที่บุตรจะได้เรียนก็มีมากขึ้น

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนและการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงจะมีผลต่อการตัดสินใจเรียน โดยผู้ปกครองจะเป็นผู้คอยสนับสนุนและชี้แนะการเลือกเรียนในสาขาวิชาชีพที่เหมาะสมกับนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้ปกครองมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

ในการเรียนของแต่ละบุคคลนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับว่ามีแรงจูงใจด้านใดบ้างมาเป็นเหตุผลสนับสนุนการตัดสินใจในการเรียนต่อ ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีแรงจูงใจที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและเหตุผลของแต่ละบุคคล เมื่อนักเรียนได้ตัดสินใจเข้ามาเรียนแล้ว นักเรียนก็ย่อมมีความพึงพอใจมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งมีผู้สนใจศึกษาความพึงพอใจในการเรียนดังนี้

ด้านสถานศึกษา

ปัจจัยด้านสถานศึกษา คือ ความศรัทธาและเลื่อมใสในชื่อเสียงของสถาบัน ซึ่งสถาบันมีหน้าที่ในการผลิตนักเรียนนักศึกษาออกไปพัฒนาสังคม ส่งเสริมคุณภาพนักเรียนนักศึกษาในแต่ละสังคม นอกจากนี้สถาบันยังเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดี ดังงานวิจัยของ ถัดดาวลัย ไควตระกูล (2528, หน้า 49-50) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบ

ที่เป็นสาเหตุของการเลือกและไม่เลือกแผนการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดลำปาง พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านโรงเรียน ได้แก่ บุคลากร สิ่งแวดล้อม และความพร้อมของโรงเรียน เช่น การสนับสนุนของการบริหาร มีครูที่มีความรู้ ความชำนาญโดยตรง มีอุปกรณ์เครื่องมืออย่างเพียงพอ มีอิทธิพลต่อการเลือกแผนการเรียน วิชาชีพ

ทัศนาศ ฅ สงขลา (2538, หน้า 153) ได้ทำการศึกษาวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกศึกษาต่อสายอาชีพ ประเภทวิชาคหกรรมของผู้ปกครองและนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กลุ่มภาคใต้ พบว่า การเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนด้านความรู้เกี่ยวกับสถานศึกษา นักเรียนเลือกศึกษาต่อด้วยเหตุผลเคยเห็นตัวอย่างจากศิษย์เก่าที่เรียนจบจากสถานศึกษาไปแล้วประสบความสำเร็จ และวิชานี้เรียนจบหลักสูตรแล้วมีโอกาสเรียนต่อในระดับสูงได้ สำหรับ สุภาภรณ์ เฉลิมสุขฉวี (2542, หน้า 117) พบว่า องค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ในการเลือกเรียนวิชาชีพของนักเรียนที่สำคัญที่สุด ได้แก่ สถานศึกษา หลักสูตร และการเรียน เช่นเดียวกับ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (ม.ป.ป., หน้า 4) ได้ให้ข้อคิดในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อว่าด้านสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนจะต้องพิจารณา คือ สถานศึกษา ระยะเวลาเรียน วุฒิเมื่อจบการศึกษาและโอกาสก้าวหน้าในการศึกษาต่อ

นีส (Neese, 1968, p. 1048) พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของนิสิตปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมิสซิสซิปปี คือ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ความพึงพอใจในรายวิชาที่มหาวิทยาลัยจัดให้เรียน บรรยากาศภายในมหาวิทยาลัยที่อบอุ่นและเป็นกันเอง มหาวิทยาลัยมีรากฐานทางวิชาการสูง มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียง มีโครงการเด่น ๆ ในคณะวิชาต่าง ๆ และการมีโอกาสได้เยี่ยมชมมหาวิทยาลัยแห่งนั้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ความพึงพอใจของนักเรียน โดยบุคคลย่อมแสวงหาสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ทักษะและความสามารถเพื่อแสดงออกถึงค่านิยม ทัศนคติ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านสถานศึกษามาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

เจตคติต่อการเรียน

ตามแนวคิดเดิมได้ทำนายว่าการกระทำพฤติกรรมใด ๆ นั้น จะต้องมาจากเจตคติและการรับรู้ปทัสถานทางสังคมแล้วส่งผ่านไปยังความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม แต่ในปัจจุบันก็มีข้อโต้แย้งว่า ตัวแปรเจตคติและการรับรู้ปทัสถานทางสังคมจะมีอิทธิพลทั้งโดยตรงต่อพฤติกรรมการกระทำและโดยอ้อมโดยผ่านความตั้งใจในการกระทำ ดังเช่นผลงานวิจัยของ อัจฉรา วงศ์พัฒนามงคล (2535) ได้ศึกษาตัวแปรทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในระดับ

บัณฑิตศึกษา พบว่า ข้าราชการที่มาศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาต่อมากกว่าผู้ไม่มาศึกษาต่อ ขณะที่ สุรัตน์ ไชยชมภู (2535) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่า นักเรียนในเขตดังกล่าวนี้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อจึงมีความตั้งใจในการเรียนต่อสูงถึงร้อยละ 79.7 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดชัย สนั่นเสียง (2538) ที่ศึกษาถึงทางเลือกและปัจจัยที่สัมพันธ์กับทางเลือกแนวทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ทศนคติต่อการศึกษาและอาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทางเลือก

คาร์เพนเตอร์และฟไลซ์แมน (Carpenter & Fleishman, 1987) ได้นำเอาตัวแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกามาทดสอบเพื่อทำนายพฤติกรรมการเรียนต่อระดับวิทยาลัยของนักเรียนเกรด 12 ในประเทศออสเตรเลีย โดยนำ เพศ อาชีพ การรับรู้ความสามารถทางวิชาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเภทโรงเรียน การรับรู้ การสนับสนุนจากพ่อแม่ในการเรียนต่อ ทศนคติต่อการเรียนระดับวิทยาลัย การรับรู้ความคาดหวังของกลุ่มเพื่อนที่จะเรียนต่อ ความตั้งใจที่จะเรียนต่อระดับวิทยาลัย เป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเรียนต่อระดับวิทยาลัย

จากทฤษฎีและ ผลงานวิจัยดังกล่าวพบว่า เจตคติต่อการเรียนน่าจะสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเจตคติต่อการเรียนมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการทำงานหรือการศึกษา (Mehta, 1969) ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรคฝ่าฟันกระทำการสิ่งที่ยากให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งเป็นความปรารถนาที่จะกระทำการสิ่งใดๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดและได้ผลดีที่สุดในเท่าที่จะทำได้ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สูงจะบรรลุผลสำเร็จในการศึกษาและมีความมานะพยายามที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ไปการศึกษาของ ภัทธริรา วารินทร์ (2538) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อ โดยกลุ่มที่ศึกษาต่อมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับการศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อ โดยกลุ่มที่ศึกษาต่อมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีสัดส่วนมากกว่ากลุ่มที่ไม่ศึกษาต่อ

เมธี โพธิพัฒน์ (2523) ศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพัทธ์ และความซื่อสัตย์ของกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถ พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีแรงจูงใจ

ไฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คารณี วงษ์อยู่น้อย (2525) ศึกษาการพัฒนาแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์โดยใช้วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และวิธีรับเอกสารสนเทศ พบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มภายหลังการทดลองมีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มจะมีการพัฒนาแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับเอกสารสนเทศ

จินตนา อินทรไทย (2525) ศึกษาความแตกต่างของระดับแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มาจากรอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ผลจากการศึกษาได้พบว่า นักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันมีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน และนักเรียนที่มาจากรอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับกลางมีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด ส่วนนักเรียนที่มาจากรอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำมีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ต่ำสุด

เบอร์นสไตน์ (Burnstein, 1963) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์และความกลัวความล้มเหลว กับปณิธานในอาชีพที่มีเกียรติ รวมทั้งอาชีพที่พอใจที่สุด ผลปรากฏว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มีความกลัวความล้มเหลวสูง จะมีปณิธานสูงเกินไปต่ออาชีพที่มีโอกาสบรรลุผลต่ำมาก เช่น อาชีพของผู้พิพากษา ศาลฎีกา บุตร ฯลฯ บุคคลกลุ่มนี้จะยอมรับอาชีพดังกล่าว ตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความกลัวความล้มเหลวต่ำ บุคคลกลุ่มนี้จะยอมรับอาชีพที่มีโอกาสบรรลุผลต่ำน้อยมาก และบุคคลกลุ่มนี้มีปณิธานไม่ถึงกลุ่มแรกและไม่เลือกอาชีพที่มีเกียรติสูงมาก

ซอง (Song, 1971) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเกษตรกรรมในประเทศเกาหลี ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกวิชาในการศึกษาหลักสูตรเกษตรกรรมโดยเฉพาะคะแนนในวิชาเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าในวิชาอื่นที่ไม่ใช่วิชาเกษตรกรรม และแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์กับชาวปัญญาเป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7 จากทฤษฎีและผลงานวิจัยข้างต้น น่าจะกล่าวได้ว่าแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการสอนนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรแรงจูงใจไฝ่สัมฤทธิ์มาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ด้านการเงิน

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลความพึงพอใจในโรงเรียนอาชีวศึกษา คือ ด้านการเงิน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า การเรียนต่อสายอาชีพนั่น จะทำให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพสูง และสามารถประกอบอาชีพในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ได้ จากที่กล่าวมาข้างต้น ได้มี ผู้ศึกษาวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับครั้งนี้ ไชยสิทธิ์ โกรธมาศย์ (2532) ได้ศึกษาเรื่องการสำรวจความต้องการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2531 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความต้องการเลือกเรียนลักษณะวิชาชีพ ที่หางานได้ง่าย รายได้ดี และเป็นวิชาชีพที่ใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัว

จิตติมา รักนาค (2542, หน้า 125) ได้ทำการวิจัยเรื่องสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 ในภาคเหนือ พบว่า อิทธิพลที่ทำให้นักเรียนเลือกวิชาชีพรองจากการหางานหาง่ายรายได้ดี คือการมีโอกาสทำงานหารายได้ในขณะเรียน และดาว สมศรีโหม่ง (2540, หน้า 102-103) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาเหตุผลเหตุจูงใจนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม จังหวัดอุดรธานี พบว่า เหตุจูงใจด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการเลือกเรียนสาขาวิชาชีพมาก และนมาธร พันธุ์โพธิ์ (2530, หน้า 118-122) ได้ศึกษาการสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนทั้ง 2 ระดับ ให้ความสนใจในหมวดอาชีพวิชาการ เพราะมีรายได้ ค่าตอบแทนสูงและอาชีพของบิดามารดาไม่มีส่วนทำให้ความสนใจในอาชีพของนักเรียนแตกต่างกัน

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศเพอร์รอน (Perrone, 1965, pp. 245-257) ได้ศึกษาค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนต่างมีความเห็นตรงกันว่าค่านิยมทางอาชีพที่สำคัญที่สุด คือการมีรายได้สูง มีความมั่นคงในอาชีพนั้น ๆ ส่วนค่านิยมที่ไม่สำคัญ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ การทำงานโดยอิสระ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การเงินเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในการเรียนต่อสายอาชีพของนักเรียน เพราะเมื่อเรียนจบแล้ว ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญที่ได้ สามารถนำไปประกอบอาชีพทำให้เกิดรายได้ค่อนข้างสูง ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านการเงินมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

ด้านค่านิยมในอาชีพและตลาดแรงงาน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (ม.ป.ป., หน้า 4) กล่าวว่า ในการตัดสินใจเรียนต่อ จะต้องเข้าใจประเภทและลักษณะงานอาชีพ คุณสมบัติของผู้ที่จะประกอบอาชีพ รายได้ เงินเดือน สวัสดิการ ผลตอบแทนอื่น ๆ และโอกาสก้าวหน้าด้านการตลาด ควรหาข้อมูล สภาพปัจจุบันและอนาคตที่ตลาดกำลังขาดแคลน ชวตรี อายุวัฒน์ (2532, อ้างถึงใน นวลฉวี วิศาลศิริกุล, 2538, หน้า 27) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนต่อ คือ องค์ประกอบด้านอาชีพ ซึ่งเรียนสำเร็จแล้วหางานทำได้ง่ายสามารถใช้วิชาชีพหารายได้พิเศษ เป็นอาชีพที่มีรายได้ดีเพื่อนำไปประกอบอาชีพรอง

ดาว สมศรีโหม่ง (2540, หน้า 103) พบว่า มุลเหตุจูงใจนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ต่อการศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในด้านนี้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุด คือ ประเทศชาติต้องการแรงงานประเภทช่างอุตสาหกรรม

อีกทั้ง ทองปาน แวงโสธรณ์ (2541, หน้า 86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการเลือกเรียนสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียนสายอาชีพเพื่อนำไปประกอบอาชีพประกอบกับตนเองมีพรสวรรค์ในวิชาชีพที่เลือกเรียน จิตติมา รักนาค (2542, หน้า 125) ได้ทำการวิจัยเรื่องสำรวจความสนใจอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 ในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ที่สนใจในวิชาชีพต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบเป็นอาชีพหลักได้และสุภาภรณ์ เลอเลิศวนิชย์ (2542, หน้า 108) พบว่า องค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวกับอาชีพนักเรียนเลือกเรียนสาขาวิชาชีพ เนื่องจากมีโอกาหางานทำได้ง่าย รายได้สูง มีความมั่นคง และความก้าวหน้าในงานอาชีพ

นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยชาวต่างประเทศอีกหลายท่าน ซูเปอร์ (Super, 1969) กล่าวว่า การเลือกอาชีพและระดับอาชีพมีความสัมพันธ์กับความต้องการ ความสนใจ ค่านิยม ทักษะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระดับการศึกษา และความต้องการของตลาดแรงงาน คูกเกอร์ (Cooker, 1972, pp. 6121-41) ได้ศึกษาความแตกต่างของค่านิยมในอาชีพของนักเรียนชายหญิงเกรด 4, 5 และ 6 จำนวน 240 คน โดยใช้แบบสำรวจค่านิยมในอาชีพที่ประกอบด้วยค่านิยมในอาชีพ 7 ด้าน คือ กำเนิดถึงประโยชน์ของผู้อื่น การมีอำนาจบังคับบัญชา ความมีอิสระในงานเงิน เกียรติยศ ความมั่นคงปลอดภัย และความสมปรารถนาของตนเอง นักเรียนชายและหญิงเลือกค่านิยมในอาชีพแตกต่างกัน คือ นักเรียนชายเลือกค่านิยมในอาชีพด้านการมีอำนาจบังคับบัญชา และเงินมากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งเลือกค่านิยมในด้านอาชีพโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ค่านิยมในอาชีพและตลาดแรงงานส่งผลต่อการพึงพอใจของนักเรียน โดยส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับกระแสความนิยมของคนในสังคม ในการเรียนสายอาชีพต่อนั้นผู้เรียนจะคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้าน ค่านิยมในอาชีพและตลาดแรงงานมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

ด้านเกียรติยศชื่อเสียง

การเลือกอาชีพนี้มีแนวความคิดว่าบุคคลเลือกอาชีพเพื่อให้สนองความต้องการของตน ซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มประสบความสำเร็จในชีวิตการงานและมีความสุขในการประกอบอาชีพนั้น

สรุปความต้องการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ คือ ต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้รับความรักความอบอุ่นมีสัมพันธภาพที่ดี ต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำ ต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ควบคุมผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นแสดงตนให้คนอื่นเห็น มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม ปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนยึดถือ ชอบทำตามผู้อื่นไม่ต้องมีความรับผิดชอบมาก ต้องการแสดงความคิดริเริ่มในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีรายได้สม่ำเสมอ ต้องการงานอิสระเป็นตัวของตัวเอง

ในการเรียนต่อนั้นปัจจัยด้านเกียรติยศชื่อเสียงเป็นแรงจูงใจและเป็นค่านิยมในการตัดสินใจเรียนต่อของนักเรียน อาชีพที่เป็นที่นิยมและได้รับการยกย่องจากสังคม จะส่งผลให้มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในวิชาชีพนั้น ดังเช่นงานวิจัยของ

เป็รื่อง จินดา (2519, หน้า 96) สมพงษ์ อาภาพันธุ์ (2519, หน้า 111) และประมวล วิทยากร (2520, หน้า 103) ได้ศึกษาการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ข้อค้นพบสอดคล้องกันว่า เหตุผลหรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียน คำนึงถึงความต้องการด้านเกียรติยศชื่อเสียงอันดับ 2

นิตยา ชรรณพันธ์ (2523, หน้า 84) ได้ศึกษาค่านิยมในอาชีพและการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้น ม.ศ.3 โรงเรียนมัธยมรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่าอันดับค่านิยมในอาชีพของนักเรียนชายหญิงทางด้านเกียรติยศชื่อเสียงอยู่อันดับ 3 สอดคล้องกับ อนงค์ สุกฤต (2529, หน้า 86) ซึ่งได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักเรียนทั้ง 2 ระดับสนใจในหมวดวิชาอาชีพวิชาชีพวิชาการมากที่สุดให้เหตุผลทางค่าความนิยมในอาชีพด้านเกียรติยศชื่อเสียงเป็นอันดับ 3

สุติรัตน์ วัชรจรสกล (2522, หน้า 112 - 120) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมในอาชีพของผู้ปกครองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2522 จำนวน 2,000 คน พบว่า

1. ผู้ปกครองมีค่านิยมในอาชีพด้านบริการสังคมและทำงานกับบุคคลเป็นอันดับหนึ่ง และด้านเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้าเป็นอันดับสอง และด้านความมั่นคงปลอดภัยในอาชีพเป็นอันดับสาม

2. นักเรียนมีค่านิยมในอาชีพด้านเกียรติยศชื่อเสียง และความก้าวหน้าเป็นอันดับหนึ่ง บริการสังคม และทำงานกับบุคคลเป็นอันดับสอง ด้านความมั่นคงปลอดภัยเป็นอันดับสาม

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2513, หน้า 86) ได้ศึกษาการศึกษาที่เป็นองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาสายสามัญและวิชาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียน

มัธยมแบบประสม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับแรงจูงใจหรือค่านิยมในการตัดสินใจเหมือนกัน ทางด้านเกียรติยศชื่อเสียงเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ จิตรอารี เนตรหิน (2513, หน้า 71) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมแบบประสม ภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2513 พบว่า ค่านิยมทางอาชีพที่นักเรียนยึดถือและมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 คือ ค่านิยมทางเกียรติยศชื่อเสียง

ทัศนาศร สงขลา (2538, หน้า 54) แรงจูงใจที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความมั่นใจที่จะออกไปประกอบอาชีพได้มาก คือ เกียรติยศชื่อเสียง และความก้าวหน้า ซึ่งได้แก่ การที่นักเรียนเลือกเข้าเรียนเพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่กำลังมีผู้นิยมและยกย่อง มีผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นกันมาก มีช่องทางก้าวหน้าโดยการศึกษาต่อได้

การิสัน (Garrison, 1964, pp. 415-423) ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น

1. องค์ประกอบทางด้านบุคคล ได้แก่ บิคารมารดา ญาติพี่น้อง เพื่อน ตลอดจนผู้ที่ได้รู้จัก
2. องค์ประกอบทางด้านส่วนตัวนักเรียน เช่น เพศ สติปัญญา ค่านิยม ความสนใจ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และทัศนคติของเด็กที่มีต่ออาชีพนั้น ๆ
3. องค์ประกอบทางสังคม เช่น ความต้องการของสังคม เพราะความต้องการทางสังคมส่งผลถึงโอกาสที่จะได้งานทำ และความก้าวหน้าในการทำงาน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า เกียรติยศชื่อเสียงที่ได้จากการเรียนและประกอบอาชีพนั้นน่าจะมีผลสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรด้านเกียรติยศชื่อเสียงมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคม

รังรอง สิทองดี (2535, หน้า 266-267) กล่าวว่า แรงจูงใจด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคม เช่น ด้านการนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ผู้สนใจที่จะเรียนเกี่ยวกับการนำความรู้ไปพัฒนาครอบครัว เกี่ยวกับการเป็นวิชาชีพที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่อาศัยอยู่ เกี่ยวกับการเตรียมตัวในการที่จะให้บริการสังคม เกี่ยวกับการเข้าใจในเรื่องมนุษยสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการปรับปรุงความสามารถในการรับใช้เพื่อนมนุษย์และสังคม เกี่ยวกับการปรับปรุงความสามารถในการมีส่วนร่วมงานชุมชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะในปัจจุบันมีการตื่นตัวในการศึกษาและนำการศึกษาไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ฉะนั้นการมีความรู้เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งจำเป็น เหตุผลนี้อาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเข้าเรียนต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษา ด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคม ได้มีผู้ศึกษาวิจัยดังนี้ ไชยสิทธิ์ ไกรคุณาศัย (2532, หน้า 207) พบว่า นักเรียนเลือกเรียนสาขาวิชาชีพ ประเภท

พาณิชย์กรรม และช่างอุตสาหกรรมด้วยตนเองมากที่สุด และวิชาชีพที่เลือกมีความสำคัญต่อชุมชนที่กำลังพัฒนาและเปลี่ยนแปลง

นวลฉวี วิศาลศิริกุล (2538, หน้า 83) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการมาเรียนของนักเรียนโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพ สุวิมล ไชยเพชร (2536) การศึกษานอกระบบในกรุงเทพมหานครและฉะเชิงเทรา ธรรมกุลมณฑล (2534, หน้า 125-126) ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบด้านแรงจูงใจในการเข้าเรียนของนักเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทการศึกษานอกระบบ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้พบผลการวิจัยที่ตรงกันคือ ด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคม มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลางซึ่งสอดคล้องกับวุฒิชัย วัชรพงษ์ (2541, หน้า 88) ได้ทำรายงานการวิจัยเรื่องความคิดเห็นในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรของชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรที่ศึกษาจบแล้วประกอบอาชีพและนำความรู้กลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

เอ็ดมิสตันและสตาร์ (Edmiston & Star, 1988 อ้างถึงใน ชาญวิทย์ กลิ่นเลขา, 2539, หน้า 153) ได้แสดงถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน คือการได้มีโอกาสรับใช้เพื่อนมนุษย์ รองลงไปที่ความพึงพอใจในงาน การได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น และความมั่นคงของงาน

จากหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า เหตุผลด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคมเป็นเหตุผลที่สะท้อนให้เห็นความต้องการของสภาพสังคมผู้เรียน จุดประสงค์หลักคือต้องการนำความรู้ด้านวิชาชีพไปพัฒนาวิชาชีพให้กับชุมชนและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อต้องการให้สภาพชุมชนและสังคมมีการประกอบอาชีพที่มั่นคงในอนาคต ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านการนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคมมาศึกษาและวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเรียน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ได้มีผู้วิจัยไว้ดังนี้

วาสนา เจริญวิเชียรฉาย (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สิ่งจูงใจของนักศึกษาในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของนักศึกษานั้น เพราะได้รับสิ่งจูงใจด้านความรัก ความสนใจ และความถนัดในสาขาวิชาชีพศิลปหัตถกรรมอยู่ใน

ระดับมาก และเป็นด้านที่เป็นสิ่งจูงใจมากกว่าคนอื่น ๆ รองลงมาคือ ด้านความมีเกียรติมีชื่อเสียง ด้านความมั่นคง และความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านความคิดเห็นส่วนตัว ด้านความจำเป็นในบางประการ และด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สุขแก้ว คำสอน (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตชนบทภาคจนจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนต้องการให้ช่วยทำงาน ผู้ปกครองยากจน ผู้ปกครองเกรงว่าเรียนจบมาแล้วไม่มีงานทำ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และเด็กไม่ชอบเรียน

สวลี อาชาสุวรรณ (2532) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อและการเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้จบหลักสูตรประถมศึกษา ปีการศึกษา 2529 จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้จบหลักสูตรประถมศึกษาที่ศึกษาต่อ จะมีผลการเรียนดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับดี โดยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,000–3,999 บาท นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ความต้องการความก้าวหน้า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร จำนวนพี่น้องในครอบครัวระหว่าง 1–3 คน สถานภาพการสมรสของผู้ปกครองที่ทั้งพ่อและแม่ยังมีชีวิตและอยู่ด้วยกัน ผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้ปกครองเหล่านี้คาดหวังให้บุตรของตนศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า การได้รับการแนะนำการศึกษาจากครู และการได้รับสิ่งจูงใจทางสังคมจากข่าวประเสริฐส่งเสริมการศึกษาในหนังสือพิมพ์

ถนอมนวล วิภาศิริ (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองและนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาต่อของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบการศึกษาทั้งระบบโรงเรียน เขตการศึกษา 7 พบว่า ผู้ปกครองและนักเรียนให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อของนักเรียนทั้ง 3 ด้านว่าเป็นเหตุผลสำคัญในระดับปานกลาง ผู้ปกครองมีความเห็นว่าเหตุผลด้านเศรษฐกิจและด้านความต้องการส่วนตัวเป็นเหตุผลสำคัญในระดับมาก และเหตุผลด้านสังคมเป็นเหตุผลในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้ปกครองมีความเห็นว่า เหตุผลสำคัญที่สุดคือ การที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนมาก นักเรียนมีความเห็นว่าเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นเหตุผลสำคัญในระดับมาก ส่วนเหตุผลด้านความต้องการส่วนตัวและด้านสังคมเป็นเหตุผลสำคัญในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนักเรียนมีความเห็นว่าเหตุผลสำคัญที่สุดคือ การได้เรียนรู้แม้ไม่ได้ใช้ความรู้ศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพก็เป็นสิ่งมีประโยชน์เมื่อเปรียบเทียบความเห็นระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนด้านเศรษฐกิจพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผู้ปกครองเห็นด้วยมากกว่านักเรียนในข้อที่ว่ามาเรียนเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนมาก

ทองหล่อ นาคหอม (2535) ได้ทำการศึกษาแรงงูใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ของนิสิตวิชาเอกบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2533-2534 ในด้านหน้าที่ ราชการ ด้านสถาบัน ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลและสื่อ และด้าน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาการวิจัย พบว่า แรงงูใจในการเข้าเรียนต่อระดับปริญญาโทของนิสิตเอกวิชา การบริหารการศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แรงงูใจ อันดับแรกคือ ด้านเหตุผลส่วนตัว รองลงมาคือ ด้านหน้าที่ราชการ ด้านสถาบัน ด้านค่าใช้จ่าย และด้านอิทธิพลการชักจูงบุคคลและสื่อตามลำดับ

รังรอง สีทองดี (2535) ได้ทำการศึกษาแรงงูใจในการศึกษาต่อของนิสิตปริญญาโท ภาควิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีเหตุงูใจใน การเข้าศึกษาต่อไม่แตกต่างกันในด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรสและอาชีพ แต่นิสิตที่เรียนสาขา วิชาเอกต่างกันมีเหตุงูใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ละมัยภรณ์ เพียงไทยสง (2537) ศึกษาเรื่อง การศึกษาแรงงูใจในการเลือกเข้าศึกษา ต่อโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า แรงงูใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อด้านเหตุผล ส่วนตัวและด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสถาบัน ด้านอิทธิพล การชักจูงจากบุคคลและ สื่อด้านการเรียนการสอน และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

นวลฉวี วิศาลศิริกุล (2538) ได้ศึกษาแรงงูใจในการมาเรียนของนักศึกษาโรงเรียน ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการทำตามความ คาดหวังของคนอื่น ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการหลีกเลี่ยงจากสภาพที่เป็นอยู่ ด้านการนำ ความรู้ไปช่วยเหลือชุมชน และด้านการเรียนเพื่อรู้ ผลการวิจัยพบว่า แรงงูใจในการมาเรียน เพื่อรู้มากที่สุด และด้านการทำตามความคาดหวังของคนอื่นน้อยที่สุด แรงงูใจในการเรียนรวมทุก ด้านอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีแรงงูใจในการมาเรียนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชัยวัฒน์ ยืนยาว (2539) ได้ศึกษาแรงงูใจในการเข้าเรียนของนักเรียน หลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับประถมศึกษาวิธีทางไกล จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีแรงงูใจในการเข้าเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงงูใจในระดับมาก 3 ด้านคือ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านอาชีพและด้านสังคม แต่เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อแล้ว นักศึกษามีแรงงูใจในการเข้าเรียนระดับมากได้แก่ ต้องการพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ที่สูงขึ้น ต้องการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ต้องการเพื่อเป็นบันไดไปสู่ความก้าวหน้า ในอาชีพ เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นและต้องการรับประกาศนียบัตร

อุไรวรรณ โพธิเวชเทวัญ (2539) ได้ทำการศึกษาในเรื่องสิ่งจูงใจในการเลือกเรียน หลักสูตรธุรกิจศึกษาของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สิ่งจูงใจในแต่ละด้านและรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณา สิ่งจูงใจเป็นรายข้อแล้ว พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 10 ข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. สนใจประกอบอาชีพทางธุรกิจ
2. มีความศรัทธาในชื่อเสียงของสถาบันที่เปิดสอน
3. สามารถไปประกอบอาชีพอื่น
4. ชอบเรียนวิชาเกี่ยวกับธุรกิจ
5. ต้องการประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว
6. เห็นความก้าวหน้าของผู้นำทางด้านธุรกิจ
7. โอกาสในการสอบเข้าเรียนมีสูง
8. เห็นความสำเร็จของบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการธุรกิจ
9. สร้างทางเลือกในการเลือกอาชีพ
10. ขยายโลกทัศน์ของตนเองทางธุรกิจ

ส่วนสิ่งจูงใจที่มีระดับต่ำมี 2 ข้อ คือ

1. คนส่วนมากเลือกเรียน
2. ชอบเรียนวิชาครูเรียนจบไปแล้วจะได้เป็นครูธุรกิจ

สมพงษ์ จิตจรรธำพันธ์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนต่อสาขาวิชาบริหารธุรกิจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในระดับมากคือ องค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจทางด้านลักษณะของงานเกี่ยวข้องกับงานที่ต้องการ รองลงมาได้แก่องค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจทางด้านลักษณะของสถาบัน ด้านองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจทางด้านลักษณะส่วนตัวและองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจทางด้านลักษณะบุคคลที่เกี่ยวข้องตามลำดับ

อัญชลี พวงสมบัติ (2540) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าเรียนของนักศึกษาหลักสูตร วิชาชีพพระยะสัน คณะวิชาคหกรรม ในวิทยาลัยสารพัดช่างสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเข้าเรียนของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประกอบอาชีพมีแรงจูงใจสูงเป็นอันดับ 1 ด้านการหลีกเลี่ยงหนี้จากสภาพที่เป็นอยู่มีแรงจูงใจต่ำที่สุด

ทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2540) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาชายโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัจจัยด้านประชากร (ตัวแปร เพศชายและอายุ) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ตัวแปร ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกร และผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และผู้ปกครองมีปริมาณผลผลิตต่ำ) ปัจจัยด้านจิตวิทยา (ตัวแปรเยาวชนมีเจตคติต่อการเรียนการคล้อยตามกลุ่มเพื่อน ค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครองมีแนวโน้มไปในทางเห็นด้วย) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (ตัวแปรผู้ปกครองรับรู้ข่าวสารทางการศึกษา และการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนของบุตรไม่สะดวก) มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาชายโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐนันท์ ธรรมธิดา (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเข้าเรียนวิชาทหารรักษาดินแดนของนักศึกษาหญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิชาทหารหญิงมีแรงจูงใจทุกด้านอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจในด้านการเรียนเพื่อรู้อยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 ด้านช่วยเหลือสังคม ด้านการพัฒนาตนเองและหลีกเลี่ยงความเบื่อหน่าย ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นอยู่ในระดับมากและด้านทำตามความคาดหวังของผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง

สว้างจิตร พัทธมณีปกรณ์ (2541) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพเป็นแรงจูงใจสูงสุด รองลงมา ได้แก่ แรงจูงใจด้านการยอมรับในสังคมและด้านความถนัดความสนใจในวิชาชีพตามลำดับ ส่วนด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องมีแรงจูงใจอยู่ในระดับน้อย นักศึกษาที่จบการศึกษาระดับ ปวช. หรือ ม.6 จากสังกัดโรงเรียนต่างกัน มีแรงจูงใจในด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพแตกต่างกัน ส่วนแรงจูงใจในด้านอื่น ๆ และแรงจูงใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีประสบการณ์เดิมด้านคอมพิวเตอร์ต่างกันมีแรงจูงใจทางด้านความถนัด ความสนใจในวิชาชีพในการเลือกวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจแตกต่างกัน ส่วนแรงจูงใจในด้านอื่น ๆ และแรงจูงใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพและภูมิลำเนาเดิมต่างกันมีแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจไม่แตกต่างกัน

จิราลักษณ์ อุทธิเดชโยธิน (2544) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12 พบว่า

1. ปัจจัยด้านชีวสังคม (ตัวแปรเพศและลำดับที่ของการเป็นบุตร) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรผล การเรียน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ปัจจัยสิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปรการรับรู้ข่าวสารทางการศึกษาของนักเรียนและผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนตัวแปรในด้านการแนะแนวของครูและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียน จากบ้านมาโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ตัวแปรรายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่า ตัวแปรเจตคติต่อการเรียนและค่านิยมทางการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนตัวแปรในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

โมริ (Mori, 1979) ได้ทำการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาเป็นครู โดยศึกษากับนักศึกษาชายหญิง ในมหาวิทยาลัยมิชิแกน พบว่า นักศึกษาหญิงเลือกเป็นครูเพราะมีเหตุจูงใจในด้านเศรษฐกิจและค่านิยมมากกว่านักศึกษาชาย และพบว่า เหตุจูงใจในด้านทัศนคติที่มีต่อการเป็นครูและคุณค่าทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กัน เหตุจูงใจที่สำคัญที่สุดในการเลือกเป็นครูคืออิทธิพลจากบุคคลภายนอกและจรรยาบรรณครู

วิตเทนเนอร์ (Wittenauer, 1980) ได้ทำการศึกษาถึงความพอใจในงานและเหตุจูงใจในการเลือกคณะศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยอินเดียน่า และมหาวิทยาลัยเปอร์ดู พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นเหตุจูงใจในการเลือกคณะคือ รายได้ นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาต้องการคำแนะนำในการเลือกสาขาวิชาเอกและเลือกคณะอีกด้วย

รีดเดอร์ และคองเกอร์ (Reeder & Conger, 1984) ได้ศึกษา ระดับการศึกษาของ ผู้ปกครองมีผลต่อโอกาสที่บุตรจะได้รับการศึกษาสูงขึ้น กล่าวคือ ผู้ปกครองที่ระดับการศึกษาสูง บุตรมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาสูงตามไปด้วย

เชอร์นิซอฟสกี (Chemichovsky, 1985) ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม และ ประชากรที่มีต่อการเข้าเรียนของเด็กในประเทศบอตสวานา (Botswana) พบว่า ระดับการศึกษา ของหัวหน้าครอบครัวมีผลต่อการได้รับการศึกษาของเด็กมากที่สุด ซึ่งผู้ปกครองมีการศึกษาสูง เพียงใดโอกาสที่บุตรจะได้เรียนก็มีมากขึ้น

อามาโต และโอซิลทรี (Amato & Ochiltree, 1986) กล่าวว่า เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มี ทรัพยากรมาก ย่อมเป็นไปได้ที่จะได้รับการศึกษามากกว่าและทำงานน้อยกว่า โดยเปรียบเทียบกับเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มีทรัพยากรน้อย ซึ่งผู้ปกครองในครอบครัวที่มีทรัพยากรมากไม่เพียง แต่จะสามารถกระจายทรัพยากรและอำนวยความสะดวก เพื่อให้เด็กมีโอกาสทางการศึกษามากกว่า เท่านั้น แต่ยังให้แบบอย่างที่เป็นความสำเร็จที่เด็กสามารถจะเอาเป็นแบบอย่างได้ด้วย

เจมิสัน และล็อกฮีด (Jamison & Lockheed, 1987) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการได้รับการศึกษา ของเด็กในประเทศเนปาล พบว่า การสำเร็จการศึกษาและจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้า ครัวเรือนเป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญต่อการได้รับการศึกษาของเด็ก

เบญจ์ (Benge, 1995) ได้สำรวจปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจของนักศึกษาในการเข้าเรียนต่อ คณะศึกษาศาสตร์และปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจที่ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัยนอร์ทเธิร์น โคโลราโด ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ที่เรียนผ่านไปแล้ว 90 หน่วยกิต นักศึกษาเหล่านี้ได้ถูก คัดเลือกมา โดยเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เชื้อชาติเฉพาะและแบ่งตามเพศโดยมีการสัมภาษณ์เป็นราย บุคคล ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการให้นักศึกษาเหล่านี้เข้าศึกษาใน มหาวิทยาลัย แต่องค์ประกอบสำคัญที่เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาเลือกเรียนคณะศึกษาศาสตร์นั้นคือ เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและมีฐานะทางการเงิน ส่วนปัจจัยแรงจูงใจที่ทำให้ นักศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับแรกคือ การมีงานทำที่มั่นคงและมีเสถียรภาพทางการเงิน นอกจากนี้ นั้นนักศึกษายังมีความเชื่อว่า พวกเขาสำเร็จการศึกษาด้วยตัวเขาเอง ส่วนทางด้านการดูแลจาก มหาวิทยาลัยนั้นไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษา